

Ботир НОСИРОВ

САМО ВА ЕР ФАРЗАНДИ

ЕДГОР

Чошгоҳга яқинлашганда Малик Тўраевич дам олиш хонасидан чиқиб, кабинетига кирди ва котибани чақириш учун столдаги қабариқ тугмалардан бирини босди.

— Раънохон, менга газеталарни ва иш қоғозларни олиб киришг, — деди у аста.

— Хўп, ҳозир, — столдаги микрофондан қизни товуши эшитилди.

У креслога ўрнашиброқ ўтираркан микрофондаг қизни овози яна жаранглаб қолди.

— Чой ҳам олиб кирайми?

— Фақат кўк чой, — деди у энсаси қотгандай.

Тўғрида, қандайдир ёш қизчани суйкалиши унга ёриш туюлар, нимасидир сохта бўлиб кўринарди. Айниқса кейинги пайтларда котибаси унинг кўнглини топишга уриниб, қанча ноз-қарашма қилиб қош учиргани сари кўнгли шунчалик беҳузур бўларди.

— Қарияпман шекилли, — дея хаёлидан ўтказди. Авваллари шунақа ноз-қарашмаларга дош беролмай, ўша заҳотиёқ кабинет эшигини ичидан қулфларди.

— Мана, чойдан ичинг, Малик ака, — деди котиба қиз ва қўлидаги пиёлани бошлиққа узататуриб, унга ғамза билан қараб қўйди.

— Раҳмат, сиз менга экспедитор бор-ку, хаҳ нимаиди, — тил чайналди бошлиқ.

— Комилми? — деди қиз.

— Ҳа, ҳа, ўшани зудлик билан чақириб беринг!

— Хўп бўлади, — деди қиз ва орқасига ўгириларкан, қоматини ростлагандек бир нозик ҳаракат қилди. Лекин бошлиқ буни кўрмади, у газета ўқиш билан банд эди. Котиба ҳам секингина бедана юриш қилиб кабинетдан чиқиб кетди.

— Ассалому алайкум, Малик Тўраевич чақиртирган экансиз, — экспедитор чаққон ҳаракатлар билан эшикдан кириб келди.

— Ҳа, қаёқларда юрибсан? Уч кундан бери қарагини кўрсатмайсан.

— Иш билан. Сизни топширигингизни бажариб юрибман, — деди экспедитор ва қўлидаги қоғозни столга қўйди.

— Гапирчи, нима бўлди.

— Ҳаммаси келишганимиздек, бир машина ёғни Қозоғистонлик йигитларга айтган нархда сотдим. Кеча тунда, темир йўл орқали икки вагон кунжарани жўнатдим. Пули, мана нақд икки «лимон».

— Лимон, пимонингни йиғиштир. Ҳаммаси қанча?

— Ҳа, энди Малик Тўраевич, ҳозирги ишбилармонлар миллионни «лимон» дейишяпти-да. Ҳаммаси, икки миллион бўлди. Харажатларни чиқариб ташлаганда.

— Сендақа ишбилармондан ўргилдим-э, — тўнгилади директор. Майли боравер, лекин узсққа кетма, ҳали керак бўласан, — деди.

Экспедитор секингина хонадан чиқиб кетди. Малик Тўраевич қоғозга ўралган пулни очиб ҳам кўрмай, ёнида турган сейфни очиб, ичига ташлади-да, газеталарни кўра бошлади. Газетани бирини қўйиб, иккинчисини очаркан уни кўзи бир нарсага тушди шекли, бақириб юборди.

— Нима, — қоп кўтарган ташмачилар, — дея ўзича гапириб, газетани диққат билан ўқишга тушди.

Газетада у бошчилик қилаётган ёғ-мой комбинатида милиция ходимларининг жамоатчилиги вакиллари билан бирга ўтказган текшируви ва кунжараки қоплаб ташиб кетаётган ташмачилар ҳақида танқидий мақола ёзилган эди.

Шунингдек, директор шаънига ҳам нордон-нордон гаплар айтилганди.

— Оббо, падар лаънатилар, сенларга қоплаб ташишни кўрсатиб қўяман, — дея бўғилиб қоробулар бошлигини чақиртирди.

— Муродовни чақиртиринг, кейин мени милиция бошлиғига уланг, — деди асабийлашиб директор.

Стол четида турган аппаратдан ёқимли мусиқа эшитилди, у телефон трубкасини кўтарди.

— Жўра Турсунович, салом, ҳа, ҳа, бу мен, Малик Тўраевичман.

— Ия, ҳа нега бунчалик расмиятчилик, Маликжон?

— Йўқ, бу нима деган гап ўзи. Ўғри ва ташмачилар ин қуриб олган, қоп кўтарган ташмачилар. Бу ҳам майли-я, ёзишганини қаранг, бу қоронғида иш битирувчи кўршапалакларни комбинат раҳбарлари.

дан қомийларга бўлса керак-да, доимо сувдан қуруқ чиқиб кетишаверади. Бу эса энди, туҳмат. Бунинг учун жавоб берин керак бўлади. Ана шуларга сизнинг ходимингиз сабабчи бўлди, Жўрабой.

— Эй, сиз газетада чиққан мақолани айтмоқчимисиз?

— Худди ўшани. Ноҳияда ва вилоятда энг катта тешилотни ва унинг бошлигини беобрў қилишга ўрнаётган ғаламисларни қилмишини айтаётирман. Сизнинг ходимингиз нима қилиб бу ишга аралашиб юрибди.

— Мени бундан хабарим йўқ эди. Бу ҳаммаси газетачи йигит ва яқинда ишга келган участка вакили Ёдгорни ташаббуси экан.

— Менга қаранг Жўрабой, сизни биронта топширигингизни бажармадикми ёки кўнгиллари тўлмадикми.

— Йўқ, нега.

— Бўлмаса, нима учун хабарсиз эдик, деб ўзингизни четга оласиз?

— Майли, кўнглингиздан чиқариб ташланг, уни тарбияси билан ўзим шуғулланаман.

— Шундай бўлсин жўра, Жўрабой.

Ёдгор юз-қўлини ювиб, қўлида сочиқ билан уйга кирганда хонтахта усти ясатиғлиқ эди.

— Келақол болам, дамлаган чойим ҳам совиб қолди. Ўтир болам, иккимиз бир нонушта қилайлик, — деди кампир.

— Хўп бўлади, бувижон, — дея Ёдгор қўлидаги сочиқни елкасига ташлаб, кампирнинг ёнига ўтирди.

Кампир пиёлага қанд солгач, устига чой қуйиб Ёдгорга узатди.

— Бувижон, қанд чойни яхши кўришимни биласиз-а.

— Бўлмасам-чи, мана бу картошкали сомсаларни ҳам сен учун пиширдим, еб ол, қувват бўлади, — дея Ёдгорни олдига талинкани суриб қўйди.

— Оҳ, оҳ. Зўр бўлибди. Яна аччиққина экан, тўғриси мен боп бўлибди, — у шундай деб сомсани иштаҳа билан ейишга тушиб кетди. Кампир унинг овқат ейишини кузатиб ўтираркан, қўли билан Ёдгорни сочини силаб, тўғрилаб қўйди.

— Буви биласизми, бугун мен тушимда ойимни кўрдим. Улар ҳам худди сиздек юмшоққина қўллари

билан сочимни, юзларимни силаб, тепамда ўтирардилар.

— Рости биланми?

— Ҳа, силаб туриб кулгандек бўлдилар.

— Бу яхшилик аломати, мени уйимга келганингдан уни руҳи шод бўлибди-да.

— Яна-чи, буви, мен уларга яхшироқ тикилсам, ҳув анави бозорчада юрадиган савдойи, жинни аёл бор-ку, худди ўшанга ҳам ўхшаб кетдилар, лекин қўллари бирам майинки, худди момиққа ўхшайди.

— Онагинанг айлансин, болам. Ўша савдойи аёл ҳам, худони бир бандаси. Худоданми, бандаданми бўлиб, ўша бечора шу куйга тушиб қолган. Унга ҳеч қаттиқ гапирмагин, болам.

— Раҳмат, буви. Энди ишга берай.

— Кеч қолмагин.

— Хўп бўлади.

Ёдгор шаҳар ички ишлар бўлимига кириб келганда, йўқлама қилиш энди бошланган эди. У ҳам сафга бориб турди ва ёнидаги қуролини тўғрилаб қўйди. Ҳаммани фамилияси ўқилгач, бошлиқ шаҳардаги шошилиш вазият ҳақида тўхталди. Ҳа, шаҳар кичик бўлса ҳам бир кеча кундузда учта одамни машинасини ўғирлаб кетишган, бир таксичига ҳужум қилишиб, кечгача ишлаган кира ҳақисини тортиб олишган, икки одамнинг моли ўғирланган ва яна бир одамни автобусга чиқаётганида бошидан қимматбаҳо телпагини олиб қочишган. Охирида эса махсус комендатура ҳисобида бўлган шартли маҳкум тайёрлов идорасига қарашли ошхонани эшигини бузиб кириб, 15 кг гўшт ва 4 кило ёғни ўмариб қочган.

Ёдгор буларни эшитиб, ўзи хизмат қиладиган участкада ҳеч қандай воқеа тилга олинмаганига қаноат ҳосил қилгач, ичида:

— Худога шукр — деб қўйди.

— Аммо,— деб бошлиқ гапини давом эттирди,— сафимизда озгина иш қилиб, тоғни ағдарган полвондек керилиб, ҳамма ёққа доврўқ соладиганлар ҳам топилади. Ҳозирги қийин вазиятда майда-чуйда нарсаларга ўралашиб, ашаддий жиноятчилар билан шуғулланмай қўйдик, ўртоқлар.— Бу гапларни эшитган сафдаги участка вакиллари бир қимирлаб, гап ким тўғрисида экан,— деган фикр хаёлларидан ўтиб, бир-бирларига қараб қўйишди. Ёдгорни ёнида турганлар,

дан бири уни туртиб, — сени тузлайди газетадаги гаплар учун, — деб пичирлаб қўйди.

— Мана, масалан лейтенант Ёдгор Муродов. Қо-йил. Молодец. Уч-тўрт кунжара кўтарганларни тутиб-ди. Ушладинг, яхши, олиб келиб, расмийлаштир. Иш-ни терговга ошир. Улар эса, пучагини пучакка, сара-гини сарага ажратиб судга оширишади. Суд эса, ўг-рини ўғри, тўғрини тўғри дейди. Яна қайтараман, охирги гапни фақат суд айтади. Лекин, Муродов ёки газетачи эмас, суд ҳал қилади. Лейтенант Муродов, бир қадам олдинга чиқинг, — буйруқ берди бошлиқ. Ёдгор олдинга чиқди.

— Сизни ишингизга раҳбарлик қиладиган одам борми? — сўради бошлиқ.

— Ҳа, сиз ва сизнинг муовинингиз, — жавоб бер-ди Ёдгор.

— Хўп бор экан, нега бир оғиз маслаҳат қилмай-сиз, — қистовга олди бошлиқ.

— Мухбирни талаби билан, газетага чиққунича ҳеч кимга айтмасликка келишган эдик, — деди Ёдгор.

— Нима, сиз газетада ишлайсизми ёки милиция-да?

— Милицияда.

— Нега бизни хабардор қилмадингиз?

— Мен яхши бўлар деган умидда...

— Йиғиштиринг, бундай гапларни, умид қилган-мишлар.

Атрофдагиларни бир-иккитаси пиқ этиб кулиб қўй-ди. Ёдгор эса, ерга тикилганча мулзам бўлиб қолди. Айниқса сафни бошида турган тилла тишли йигитни кулгуси ва ҳамма эшитадиган қилиб — «Зеленный», — дегани унга найзадек санчилди.

Ёдгор йиғилиш қандай тугаганини ҳам билмади. Энди у йигитлар билан спорт ва хизмат тайёргарлиги машғулотларига қатнашиш учун спорт залига кириб борди. Олдин бештадан ўқ билан икки маротаба мер-ганлик машқида қатнашди, кейин спорт формасини кийиб залда югурди. Югуриш машқларини бажариш-гач, инструктор раҳбарлигида дорга осилиб, тепага тортилиш бошланди.

— Еттита, қани яна, бўлмади-ку, — деди инструп-тор ва бошқа йигитни тортилишини санашга тушди.

— Ун икки, ўн уч, ўн тўрт, яхши, ўн беш, ўн ол-ти, ўн етти, қани яна бир, ўн саккиз, ўн тўққиз, йи-гирма, молодец, мана бўларкан-ку, — дея ўша тилла

тишли йигитни мақтаб қўйди. У эса виқор билан,— кўриб қўй,— дегандек Ёдгорга қараб кулди.

Ёдгор дорни тагига келганда, тилла тишли йигит ёғоч ўриндиққа ўтириб олган, уни олдида уч-тўрт йигит йиғилишиб, гурунглашиб туришарди.

— Қани яна бир марта, яхши ўн беш, ўн олти, зўр, ўн етти, ўн саккиз, ўн тўққиз... ўттиз бир, бўлди туш энди, зўриқиб қоласан, бас энди,— деди дордаги Ёдгорга пўписа қилиб.

Ёдгор эса, гўё уни эшитмагандек, аламини худди дордан олаётгандек қаттиқ ушлаб олганча тортилар, уни ўраб олган йигитлар санашарди.

— Қирқ беш, қирқ олти, қирқ етти, қирқ саккиз, қирқ тўққиз, эллик, — буни кўриб инструктор ваҳимага тушиб, бир оз ўзини йўқотиб қўйди, лейтенант Муродов, сизга буюраман, дордан тушиб, мени олдимга келинг, — деди.

Шундан кейингина, Ёдгор дордан тушиб, енгил қадам ташлаганча инструктор олдига келди. Инструктор эса, шошганича икки қўли билан Ёдгорнинг юрак уришини текширишга уринарди. Мангулот охирида, инструктор йигитларни иккитадан бўлиб, жиноятчилардан ўз-ўзини мудофаа қилиш ва ҳужум қилиб уларни қуролсизлантириш машқини ўргатди. Ёдгорга шерик қилиб, тилла тишли йигитни қўйди. Олдинига Ёдгор қўлида ёғоч пичоқ билан унга ҳужум қилди. Тилла тишли шериги мудофаада туриб, уни қайтарди. Кейинги сафар шериги ёғоч пичоқ билан унга ташланди ва Ёдгорга тегар-тегмас қичқириб юборди.

— Сен, оғайни бу усулингни қўллама менга. Курашда ҳалол бўлиш керак, тушингдингми, — дея у Ёдгорга бақирди.

— Тушунмадим, мен, сизга ҳали қўлимни ҳам кўтармадим-ку, — деди Ёдгор. Бу гапларни эшитган болалар ва инструктор қилаётган ҳаракатларини тўхтатиб уларга қарашди. Тилла тишли йигит мағрурланиб,— майли қўллай қол ўша усулингни, — дея қўлидаги ёлғондакам пичоқ билан унга бошқа томондан ташланди.

Лекин, бу сафар худди ток ургандек ўзи бир томонга, пичоғи бошқа томонга учиб кетди. Йигит аламига чидолмай йиқилган жойидан тура солиб, орқасини ўгириб, йигитларга, — ҳайронман дегандек қараб турган Ёдгорни бошига мушт туширмоқчи бўлганида, Ёдгор кескин бурилиб қўлини кўтарди. Йигит оҳ, — деганча бир қоп гўштдек юз тубан йиқилди.

Бу воқеани кўриб турган йигитлардан бири — мен жиноятчи бўлсам Едгорни менга рўпара қилмагин деб худодан ёлвориб сўрардим, — деди.

НУР САЙЕРАСИ РАДИОМАРКАЗИ (НСРМ) БОШЛИҒИ ОМАСГА

Белгиланган ишлар режа бўйича амалга оширилмоқда.

Қўналга қилиб олинган РФ-2 чорбурчагидаги катта давлат бўлиниб кетди. Ҳозирги пайтда миллий низолар туфайли бир-икки жойда уруш кетяпти. Буни экспедициямизга ҳеч хавfli томони йўқ. Лекин, шундай бўлса ҳам мен қўналгани РФ-2 чорбурчакдан Д-86 га кўчирдим. Чунки, ердаги тажрибамизни асосий қисми шу чорбурчакда ўтказилмоқда. Ҳар ҳолда яқинроқ бўламиз ва қолаверса бу Д-86 ва унга яқин ерларда алоҳида, мустақил давлат тузилди.

Одамлари яхши, меҳнатсевар, худди биздаги гуллар водийсига ўхшаб кетади. Буларга ёрдам бериш савоблидир. Энди режадаги топшириққа келсак, йигит ҳозир ерликларни ҳисобида 25 ёшда. У ҳам, милицияда хизмат қилмоқда. Унга қўйилган хавфсизлик системасига бир оз ўзгариш киритишга тўғри келди. У, энди беҳосдан бўладиган хатардан бутунлай ҳоли.

Илова қилиб, уни суратини юбораман.

Экспедиция бошлиғи Рун.

ЭКСПЕДИЦИЯ БОШЛИҒИ РУНГА

Кўрган чораларингизни тўла маъқуллайман. Иш-ни режа бўйича давом эттираверинг. Юборган суратингизни кўриб, унинг отаси жуда ҳам суюниб кетди. Яқин вақтда уни ерга қайтарамиз. Биз уларга албатта ёрдам берамиз. Сизга муваффақият тилаб

НСРМ бошлиғи Омас.

МУРОСАСИЗ

Жўра Турсуновични авзойи бугун бузуқ кўринади. Айниқса, эрта билан ички ишлар бўлими навбатчисини бир кеча кундуз шаҳарда рўй берган ва ҳисобга

олинган воқеалар ҳақидаги маълумоти уни яна ҳам тутоқтириб юборди. Кечагина вазирликдаги раҳбарлар унинг ишидан норозиликларини очиқ айтиб, қариб қолдингиз, анча уриниб қолаяпсиз, балки худди шу маошдаги бошқа енгилроқ иш топиб берайликми дейишган эди. Бу эса, тушунарли. Тўғри, раҳбарлар уни милициядаги 30 йиллик меҳнатини қадрлашади. Бошқа одам бўлганида-ку, сўраб ҳам ўтиришмасди. Лекин, у Жўра Турсунович. Э, ҳа. Бу ўттиз йил давомида шаҳардаги ҳар бир одам таниш бўлиб кетган унга, ҳар бир одамгина эмас, балки жиноят оламида ҳам уни яхши танишади. У узоқ йиллик хизмати давомида ҳамма билан муроса қилиб, ишлашни ва яшашни ўрганиб олди. Қўл остидагилар билан ҳам, раҳбар билан ҳам тил топишни қойиллатади.

Лекин, кейинги пайтда жамиятда юз бераётган воқеалар уни эсанкиратиб қўйди. Биринчидан халқимизнинг иқтисодий шароити қийин аҳволга тушиб қолганидан нопок шахслар усталик билан фойдаланиб, халқ рисқини қийиши, талон тарожликни авж олиши бўлса, иккинчи томондан эса давлат раҳбарининг ва вазирликнинг буларга қарши муросасиз курашга чақириғи. Бутун ҳаёти давомида муросага ўрганиб қолган милиция бошлиғи ҳаловатидан айрилиб, ўзини қўйгани жой тополмай қолди. Нима бало, бу оламда бор жиноятчилар уни шаҳрига ин қуриб олганми.

Мана, бугун ҳам ўнтага яқин жиноят содир бўлибди. Йўқ бунақада ишлаб бўлмайти. Кетиш керак. Кетганда ҳам обрў билан, пенсияга чиқиш керак. Бўлмаса, яна бир текширув ўтказиб, думига челақ боғлаб жўнатиб юборишлари ҳам мумкин. Кетиш. Кетса ҳам бўлади-ку, аммо, унда ўйлаб қўйган режалари барбод бўлади-да. Ҳали болалари ёш. Уларни институтга жойлаш керак. Олган участкаси ҳам чала. Угли номидаги фермер хўжалиғи ҳам оёққа турмаган. Давозимдан кетса, фермадаги моллар ҳам эмсиз оч қолиб, ҳаром қотади-ку. Ҳозир амали бор, кунжара ва шулхани Малик Тўраевич бериб турибди. Бас, қанчалик у роҳатни ўйласа ҳам, ҳозир мумкин эмас, яна бир-икки йил чидаш керак. Ҳа, чидаш керак. Яна муроса қилиш, лекин қандай қилиб?

Жўра Турсунович хаёл денгизида ғарқ бўлиб ўтирганида навбатчини безовта товушчи янгради.

— Ўртоқ полковник, ёғ-мой комбинатидан ҳозир қўнғироқ қилишди. У ерга ўн чоғли йигитлар ҳужум

қилиб, икки машина кунжара ва бир машина ёғни ўмариб кетишибди.

— Нима, ҳужум. Урушдагидек, нима улар эсини йўқотганми, куппа кундузи-я.

— Ҳа, ҳужум қилишибди, директор ҳали ҳушига келмабди.

— Тревога эълон қилинг, барча йўллар тўсилсин. Ҳар бир машина текширувдан ўтказилсин. Ушланганлар бўлимга келтирилсин. Барча шахсий таркибга маълум қилинг. Мени машинамни чақиринг. Мен жиноят қидирув бошлиғи Раҳимов билан комбинатга кетдим. Ҳозирча, юқорига хабар берманг. Умуман, мени рухсатимсиз бу воқеа ҳақида ҳеч кимга оғиз очманг. Тушунарли-ми?

— Ҳўп, бажарамиз.

Жўра Турсунович милиция машинасида комбинат дарвозасига етиб келганда, у ерда анчагина одам тўпланиб турар ва ниманидир тортишиб, бақиритиб гап-лашарди.

— Уртоқлар, бўлди. Энди ҳамма ўз иш жойига борсин, — деди милиция бошлиғи.

— Нима учун, бу қандай гап. Куппа кундузи талончилик.

— Бу босқинчилик-ку.

— Милиция қаёққа қараяпти.

— Мени бўғзимга ничоқ тирашди.

Одамлар бири олиб, бири қўйиб, чувиллашиб кетишди.

— Уртоқлар ҳаммасини аниқлаймиз. Уғрилари тутамиз. Бизга ёрдам беришни истасанлар ўз иш жойингизга боринг. Ҳа, ҳа тарқалинлар. Сўз бераман. Ҳозир, ҳамма милиция оёққа турган. Уларни ушлаймиз. Қоровуллар бошлиғи. Ҳа, сиз мен билан юринг, — дея одамларни тарқалаётганига қаноат ҳосил қилган милиция бошлиғи директор кабинетига қараб кетди.

Қабулхонага киришгач, ёнидаги Раҳимовга қоровуллар бошлиғини кўрсатиб, — сиз бу одам билан шуғулланинг, — дея ўзи директор хонасига кириб кетди.

Катта хонанинг тўрига қўйилган стол ортидаги креслода Малик Тўраевич ранги оқариб ўтирарди. Оқ халат кийган аёл уни юрагини текширарди. Кўп ўтмай шифокор ишини тугатиб, хонадан чиқиб кетди. Сочлари тўзғиб кетган, юзи ёрилган директор оғир уҳ тортиб қўйди ва секингина:

— Бу ҳам пешонамизда бор экан, Жўрабой, — деди.

— Ҳайрият, оғир шикаст етказишмапти, — дея милиция бошлиғи уни қўлини олиб кўришди.

— Болаларимни бахтига нариги дунёдан қайтиб келдим шекилли.

— Ҳа, ҳа. Омон қолибсиз. Энди тузикмисиз. Бир иккита нарсани сўраб олсам майлими? Бу қандай юз берди?

Директор бир оз тин олгач, сўзлай бошлади.

— Бир пайт кабинетда ўтирсам, тўсатдан тўртта ми ёки бешта ми спорт формасини кийиб олган барзаниги йигитлар бостириб кириб келишди. Ҳой деганимни биламан, холос. Биттаси ҳе йўқ-бе йўқ кела солиб, юзимга мушт туширса бўладими. Қолганлари қўлларимни бурашди, бўйнимни, хуллас роса қийнашди, — деди директор.

— Ҳеч нарса дейишмадими, — дея унинг гапини бўлди, — милиция бошлиғи.

— Урмасдан олдин ҳеч нарса дейишмади, қийнашаётганда, — ҳа деб ўзинг ёғни сўраверасанми? Кун жарани еб молдек семириб кетибсан-ку. Мана буларга қўл қўйиб бер. Бундан кейин ақлинг кириб қолса, ҳар ойда икки машина кунжара, бир бочкадан ёғ бериб турасан ёки нақд пулини. Кимга беришни биз сенга айтамыз. Ахмоқлик қилсанг ўзингдан кўр. Ахир болаларинг, оиланг бор, данғиллама участка ва машинанг бор-ку, — тўғрими? Уйлаб иш қил. Ҳаммага, мени талаб кетишди, — дея валақлаб юрма, — деб таъинлашди. Машинада юклар чиқиб кетгандан кейин, ҳамма телефонларни узиб ўзлари ҳам ғойиб бўлишди. Энди нима қилай, Ердан беринг. Дўстлигимиз ҳурмати, мени бу балолардан қутқаринг, — дея ёлборди директор.

— Хўп, хўп. Мен уларни тезда тутиб жазосини бераман. Лекин, сиздан илтимас бу ҳақда ҳеч кимга гапирмайсиз. Гап чувалашиб тепадагиларга етмасин. Одамларингизни тинчитинг. Худо кўрсатмасин-ку яна уларни қулоғига етиб қолса, сизга ва оилангизга бир кор ҳол бўлиб юрмасин, дейман-да Маликжон.

— Хўп. Лекин, бу ўғирланган кунжара ва ёғни милиция билан акт қилмасак, камомад чиқади-ку.

— Бу ўғрилиқни биз ҳисобга олиб, расмийлаштирсак ва акт қилсак овоза бўлиб кетади-да. Ёки расмийлаштириб, сизни ҳимоя қилиш учун қоровуллар қўйликми?

— Эй, нималар деяпсиз. Уларни қўли ҳамма ёққа етади. Эгаси минг пойласин, ўғри бир пойласин дея

ган гап бор. Йўқ, расмийлаштирманг. Майли, камомадни ўзим тўғрилайман. Лекин, сиздан илтимос уларни тутиб қаманг.

— Келишдик, мураса-ю мадора.

ЗИРАК УҒРИЛАРИ

Ёдгор ижарага турадиган уйнинг эгаси Шарофат бувига, — бугун дам олиш куним, мен бир бозор қилиб келсам дегандим, сизга нима олиб келай, буви, — деди.

— Ҳамма нарса бор, болам, ўзинг бир айланиб, шаҳарни томоша қилиб кел. Келганингга яқин икки ой бўлиб қолди, лекин бугун биринчи маротаба дам олиш куним деясан. Борақол болам.

— Йўқ айтинг, нима олиб келал.

— Пулингни олиб келиб берялсан-ку, болам. Шунини ўзи етади менга. Майли кўнглинг бўлмаса тўртта иссиқ нон олақол.

— Хўп.

Ёдгор милицияда ишлаётганидан бери биринчи маротаба ҳаммага ўхшаб кийинди, аммо яхшироқ оёқ кийими йўқлиги сабабли идорадан беришган қоратуфлини кийиб кўчага чиқди. Бозорга бориш учун автобусда уч бекат юриш керак. Лекин у пиёда кетди. Дам олиш куни бўлгани учун ҳали одамларнинг кўпчилиги шу томонга юришмоқда. Баъзилари эса, қўллариди сетка, сумка кўтариб бозордан қайтишмоқда. Бугун у ҳам бозордан баъзи нарсаларни олиб, буви-сини бир қувонтирмоқчи.

— Нима олсам экан, янги сўйилган қўй гўшти ва ёғини. Яна... Яхшиси ошни харажатини қиламан. Олма, узум, — дея у кўнглидан ўтказиб бораркан бозорга келиб қолганини ҳам сезмай қолди. Йўлни чап томонига ўтиб, сабзи-пиёз харид қилишдан бошламоқчи бўлган Ёдгор, олдинда иккита катта сумка кўтариб, судралганча кетаётган аёлни кўриб қолди.

— Холажон, сумкангизни беринг, мен кўтаришиб юбораман, — дея уни иккала қўлидаги сумкани олди.

— Раҳмат, болам, шу тирикчилик деб, томорқадаги пиёз ва редискани бозорга олиб тушувдим, — деди хола.

Ёдгор юкни кўтариб бозорга кирди ва хола кўрсатган пештахтага сумкаларини қўйди.

— Мана, холажон, бозорингизни берсин,— деди у.

— Умрингдан барака топ, худоё қилган савобларинг бошингга соябон бўлсин, болам, — деб дуо қилди ва сумкага қўлини тиқиб икки боғ редиска олиб унга узатди.

— Йўқ, раҳмат. Мен бошиқа нарса харид қилмоқчиман. Кейинги сафар, — дея холадан узоқлашди.

Ёдгор хизмат қиладиган участка аслида худди шу бозордан бошланиб, ёғ-мой комбинатигача давом этган жойни ташкил қилади. У ҳар куни бир-икки маротаба бозорни айланиб чиқади. Тўғри у ҳар доим милиция формасида бўларди, бугун эса биринчи маротаба ҳаммадек оддий кийинган.

— Ёдгоржон, бир пиёла чойга, — деган овозни эшитди у. Угирилиб қараса, уни чойхоначи Одил ота чақираётган экан. Ёдгор ота билан саломлашмай ўтишни ўзига эп кўрмай чойхона томонга бурилди.

— Ассалому алайкум, ота, — деди. Ёдгор қўлини кўксига қўйиб.

— Ваалайкум ассалом, Ёдгоржон, — дея ота Ёдгор билан қўл олишиб кўришди.

— Бир пиёла чой ичинг, ўғлим, — дея уни сўрига бошлади ва ўтиришгач ундаги чойнакдан пиёлага чой қўйиб Ёдгорга узатди.

— Хўш, ота. Бардам-бақувват юрибсизми, неваралар қалай.

— Ҳаммаси яхши. Ўзлари қалай, йўқ, йўқ қалай эмас, олтинсиз болам, олтин. Йигит, бугун жуда, номахсума формасидасиз-ку, а. Ёки ваъдалашганингизга, бозорда учрашамиз, деганмисиз, — кулди ота.

— Йўқ, ўзим шундай. Бугун дам олиш куним. Шунинг учун бувимларга бир оз бозор қилиб берай деган кўнгилда, айлангани чиқдим, — деди Ёдгор ва қўлидаги пиёладан чой хўплади.

— Ажаб қилибсиз, болам. Ота-онага қараш фарзанднинг бурчи. Уларни кўнглини топинг. Кам бўлмайсиз. Мана, бозор ҳам мева-чевага тўла, ҳамма нарса топилади. Сиз келишингиз билан бозоримизга ҳам файз кириб қолди. Олиб сотарлар учун сичқонни ини минг тангага етди. Ҳақиқий деҳқон бозори бўлиб қолди, кўп яшанг. Ота-онангиз роҳатингизни кўрсин, болам.

Худди шу пайт, — дод вой, дод, — деган аёл чинқириги эшитилди. Ёдгор ўша томонга отилди. Бозорга кираверишда бир ёшгина қиз икки қўли билан қу

лоғини ушлаб, йиғлаб турарди. Икки қўлидан эса қон тирқираб оқарди.

Ёдгор нима воқеа бўлганини тезда аниқлаб, қиз кўрсатган томонга отилди. 50—60 метрлар олдинда икки йигит чопиб борарди. Ёдгор уларни қувибга тушди. Қочаётганлардан бири кўп қаватли уйни чап томонига, иккинчиси ўнг томонига ўтиб кетишди. Ёдгор яна тезроқ югурди. У уйга етиб, охиригача чопиб борди ва кенг ялангликка қараб чопаётган йигитни қувиб кетди. Кўп ўтмай уни қувиб етди ва, — тўхта — деганича бақириб юборди. Йигит ҳам тўхтаб қолди ва унга ўгирилди.

— Қани тўхта-чи, берироқ кел, — деди Ёдгор.

— Мана, тўхтадим, нима дейсан, — дея ўдағайлади йигит.

— Қўлингни кўрсат-чи, оч кафтингни, — деди у.

— Сенга нима керак ўзи, — яна бақирди йигит.

— Кўрсат бармоқларингни, — қистовга олди Ёдгор. Шу пайт орқа томондан чопиб келаётган яна икки йигитни қораси кўринди.

— Бор, э. Ишингни қил, — дея йигит бурилиб кета бошлади. Ёдгор эса, бир сакраб уни олдига ўтиб олди-да, уларга ўгирилиб қаради. Энди уни қаршисида учта йигит турарди.

— Буни қара, Эдик, бу жинни мени орқамдан чопиб келиб, — қўлингни кўрсат, — деб қистовга оляпти.

— Ҳа, бу жинни бўлса керак, — дея йигитлар уни масхаралай бошлашди.

— Бунга, қўлингни эмас, бошқа нарсангни кўрсат, зора тинчиб қолса, — деди яна бири ва хахолаб кулишди.

— Яхшиликча кўрсатасанми, ё..., — деди Ёдгор.

— Ё, нима, бўлди болалар ўйин тугади, кетдик, бу ростакам жинни, — деди биринчи йигит ва кетишга чоғланишди.

Ёдгор яна бир сакраб, биринчи йигитни ёнига боғриб, икки қўлини ушлаб олди. Унинг қўллари қон эди.

Йигитлар унга ташланишди. Лекин, иккаласи ҳам ток ургандек бақирганча ерга қулашди. Қўли ушланган йигит эса, оғриқдан юзи оқариб, кўзлари ўйнаб кетди. Ёдгор уларни шимидан тасмаларини олиб, учаловини бир қилиб бойлаб ташлади ва олдига солганча, туртиб-суртиб ҳайдаб кетди.

ИККИ ТЕЛЕГРАММА

— Ёдгоржон болам, сен ишдалигингда мана бу иккита телеграммани почтачи ташлаб кетди, ўқиймай қийналиб кетдим. Кимдан келдийкин деб ўйлаб-ўйлаб ҳеч тополмадим. Шунини ўқиб бергин, болам.

— Қани, ҳа, булар телеграммалар экан. Биринчиси менга.

«Шу ойна 10 числосида, соат 16 да, Шарқ ресторанида интернатни бирга битирган болалар билан учрашув бўлади.

Салом билан Усмон.»

— Қаранг бувижон, ўртоқларим йиғилишар экан, мени ҳам топишибди, ура. Албатта бораман.

Энди иккинчиси.

«28 август шанба куни тўй. Баҳодиримни ўғли, неварамни уйлантираяпман. Албатта келинг. Сизга салом билан синглингиз Ҳанифахон.»

— Вой рости биланми, тўй дегин. Қандай яхши. Сени ҳам шу тўйга албатта олиб бораман, — дея Шарофат ая севиниб кетди.

— Ким ўзи синглингиз Ҳанифахон. Мен келганимдан бери ҳеч келмаганлару, буви, — деди Ёдгор.

— Сен уни ҳали кўрмагансан, жуда яхши аёл.

— Бўпти, тўйга ўзим олиб бораман. Қаранг буви, ўртоқларим мени ҳам топиб олишди, интернатда бирга ўқиган дўстларим. Мана бу телеграмма ёзган Усмончи, буви, жуда зўр ашула айтарди-да. Бир-икки марта ашуласини радиодан ҳам эшитганман. Ўзини эса ҳеч тополмай юрардим. Яхши бўлди.

Уларнинг иккаласи ҳам, телеграммалар сабабли олган қувончли хабарлардан жуда севиниб кетишган эди. Иккиси ҳам ўтган йилларни эслашиб, анчагача гаплашиб ётиб, кейин ухлаб қолишди.

ҚУҒИРЧОҚ КЎТАРГАН САВДОЙИ ЕКИ БИТИМ

Улар тушган катта автобус темир панжарали дарвозадан ўтиб ичкарига киргач, қоровул чол дарвозани қулфлаб олди. Болалар эса чувиллашиб, бир-бирини туртганча автобусдан тушишди.

— Нима, бизни қамаб қўйиб, ўқитишаркан-да, Ёдгор, — деди Усмон.

— Йўғ-э, нима биз жиноятчимизми, ўзи бу ерда тартиб шунақа бўлса керак, — жавоб берди Ёдгор.

— Тартибидан ўргилдим, аммо қочиб кетса ҳам бўларкан, панжарали тўсиқ унча баланд эмас экан.

— Қочиб нима қиласан ёки болалар уйидаги қилиғингни қайтармоқчимисан.

— Нима қибди, қочсам, бир айланиб шаҳарни томоша қилиб қайтиб келаман-да.

— Бор-э.

Шу куни болаларни саф қилиб, ҳаммомга тушириб ювинтиришди. Кейин ҳамма болаларга бир хил интернат формасини беришди. Қора туфли, ҳаво ранг шим ва уни устига тушиб турадиган кўйлак, бошга эса шапка. Худди солдатларникидек белда тасма. Буларни кийиб олган болалар шундай қувонишдики, аста қўяборасиз. Айниқса, Усмон худди солдатларга команда бергандек, — бир, икки, бир, икки, — деб болаларни солдатларча қадам ташлашга мажбур қиларди. Эртасига 1 сентябрь эди, ўқишлар бошланиб кетди.

Бир куни эса, улар дарсда ўтиришганда пастдан аёл кишининг юракни ларзага солувчи чинқириғи эшитилиб қолди. Ҳамма болалар очиқ турган дераза олдига келишди. Пастда эса панжара ёнида қўғирчоқ кўтарган аёл турарди.

— Вой, бу таниш жинни-ку, — деди болалардан бири.

— Ҳа, ҳа бу болалар уйи олдида юрадиган ўша жинни, — деди яна кимдир.

— Бўлди, гапни тугатларинг, у касаллик туфайли шу ҳолга тушиб қолган бечора, — деди Усмон, гўё бу гапларга яқун ясагандек, буйруқ оҳангида.

— Болалар, диққат, ҳамма жой-жойига ўтирсин, — тарбиячи Олим ака болаларни тинчлантиришга ҳаракат қилди, — ҳа болалар, ўртоғингиз Усмон тўғри айтаяпти, бу аёлни жинни деб масхаралаш номақбул ишдир, ақлли болалар бундай дейишмайди. У бечора аёл касаллик туфайли ёки оғир жудолик сабабли бундай дардга чалинган бўлиши мумкин.

Бу гаплар сабабли ёки Усмонни болалар ўртасида алоҳида обрўга эга бўлгани учунми, ҳар ҳолда Ёдгор у билан яқинлашишга, дўст бўлишга аҳд қилди. Авваллари улар бир-бири билан ҳеч чиқишмас, уришишгани уришишган эди. Чунки, Усмон буйруқ беришни яхши кўрар ва бошқалардан ўзини устун қўйишга уринарди. Ёдгор эса, уни айтганини қилмас, умуман унга бўйсунганини хоҳламас, шу сабабли улар ўртасида тез-тез низо чиқиб турарди.

Ёдгор жойига ўтираркан, Усмон худди ёнини ол-

гаңдек, миннатдорлик билан кўлганча қўлини унга ташлаб, сиқиб қўйди.

Шу воқеа сабабли, бу икки тўполончи ўртасида кўзга кўринмас битим тузилиб, аҳду паймон билан боғланди. Йиллар ўтиши билан бу битим ҳақиқий дўстликка айланиб кетди.

СУЮНЧИ

Ёдгор чойхонага кириб келганда, у айтиб қўйган одамлар шу ерда эди. Оқ қийиқни елкасига ташлаб олган Одил ота Ёдгорга пешвоз чиқди. У чойхўрлик қилиб ўтирган қария ва муйсафидлар билан ҳол-аҳвол сўрашгач, сўрини чеккасига ўтирди. Ҳаммани оғзига қаратиб ўтирган Иноғом ота Ёдгорга чой узатгач, чойхоначига қараб:

— Ҳў, Одил. Мана мелиса хўжайин ҳам келди. Энди бу чойни ҳам, — «мелиса қувди» қилмасдан, аччиқ қилиб олиб келасанми, ёки...

— Хўп, хўп. Ман санга ҳозир шундай чой дамлайки, сен неварангни конькисини олиб, пиёлани ичидаги чой устида, анави телевизорда кўрсатади-ку, ярим яланғоч қизларни, нимайди қўрғур, — эслашга уринди Одил ота.

— Балет, — деди йигитлардан бири.

— Ҳа, ўшаларга ўхшаб, менинг чойим устида балетга тушиб кетасан, — деди кулиб. Буни эшитиб ўтирганлар тиззаларига уриб, роса кулишди. Одил ота эса, янги дамланган чойни Ёдгор олдига қўйди-да, бурчакда турган самовар олдига кетди.

— Барака топгур шу Одил келди-ку, самоварга ҳам файз кириб қолди, — дея гап бошлади Иноғом ота, — олдингиси, нима эди оти, ҳа эсимга тушди. Аҳад пиён. Баччағар, самоварни ҳам нас бостириб, эртаю кеч ароқ сотарди. Шундан бўлдим ё бошқа сабабми, ишқилиб самоварни ярми ёниб кетди.

— Менимча, шу отадиганлардан битта яримтасига ароқ бермаган бўлса керак, ўт қўйворган, — гап ташлади қариялардан яна бири.

— Ҳа, ҳа. Шундай бўлган. Аммо-лекин, бу Аҳад пиён деганлари жуда қўрқоқ эди-да. Бўлмаса иккита ёш йигитча келиб, энди бу чойхонани биз сотиб оламиз, сиз тахта ўқлоғингизни йиғиштириб туёғингизни шиқиллатиб қолинг деб, дўқ, урса қочиб қолармиди.

— Ҳа, бу бўлган гап, — дея уни сўзини тасдиқлади яна бир мўйсафид.

— Албатта бўлганда, — деди Иноғом ота бир оз жонланиб, — шу Ёдгор мелиса болам шаҳар бошлиқларига югуриб-елиб, ҳайтовур чойхонани Одил отага олиб берди. Маҳаллада яшайдиганлардан пул тўплаб, чойхонани таг-туғи билан сотиб олдик. Энди бу ўзимизники.

Ёдгор ўзи тўғрисидаги бу мақтовлардан ўнғайсизланиб, гапни бошқа томонга буриб юборди.

— Иноғом ота, бу оламда нима гаплар. Шаҳардачи, — деди Ёдгор.

— Нима ҳам бўларди, биз қариялар сиз ёшларни дуои-жонингизни худодан сўраб етибмиз — деди ота.

— Ҳеч нарса бўлмади, дейсан Иноғом, — дея гапга қўшилди ёнидаги чол, — тунов куни машинасини ўғирлатган қассоб бор-ку, ҳақ оти қурғур Нурмат қассобмиди, ўшани гапир.

— Ҳа, уними. Қассоб машинасини топибди, — деди Иноғом ота.

— Рости биланми?

— Ҳа, суюнчисини бериб машинасини олиб келибди.

— Қанча берибди?

— Икки юз минг.

— Суюнчини шунча кўп берибди-ми?

— Ҳа. Бу нархни ўша машинани олиб кетганлар қўйишибди.

— Ҳар қанча суюнчи беришга қассобни қурби етади.

— Тўғри, ҳозир бозорда машинани нархи уч-тўрт миллион сўм эмиш-ку — чоллардан яна бири ила кетди.

— Шунинг учун ҳам ўғрилар, суюнчини катта олишади-да.

— Ҳозир машинасини ўғирлатганлар мелисага хабар бермасдан айтилган суюнчини чўзиб қўйса, машинасини қайтариб олишаётганмиш, — деди Иноғом ота.

— Бу ўғриларга қойил қолмадим, — деди чоллардан бири, — олдинги ўғрилар яшаш учун бир оз бўлса ҳам меҳнат қилишарди. Тунда шоти кўтариб, бировни томига чиқар, теша билан том тешар, арраболта билан тоқи қирқар ва арқонга осилиб уйга тушарди.

— Ҳозиргилари эса, баччағарлар кўзни шамғалат

қилиб, бир бечорани емай-ичмай йигиб олган машинасини олиб қочади.

— Эй, буларни ичида ҳам мардлари кўп.

— Ҳа, бор деб, эшитганман.

— Яқинда, бир кампир ўша суюнчи сўраган машина ўғрилари бошлиғини олдига геройлик орденларини тақиб борибди ва болаларини ҳалол пулига олган машинасини унга совға қиламан дебди. Бундан изза бўлган ўғрибоши герой онага машинасини ва яна шунга қўшиб юз минг сўм берибди. Машинани олиб қочган ўғрини эса, жазолабди, ана шунақа гаплар.

— Рост бу гаплар, ўғриларни ичида мардлари ҳам бор.

— Ҳа, улар ҳам анойи эмас кимни машинасини ўғирлашни билишади.

— Ёдгоржон болам, бу ўғри баччағарларни тутиб қамаса бўлмайдами?

— Бўлади, биз ҳам шу ҳаракатдамиз, — дея Ёдгор кетиш учун чоғланди.

— Раҳмат отахонлар, энди борайлик, бир оз юмуш дегандек, — деб у ўрнидан турди. Ёдгор айтган йигитлар ҳам у билан бирга қўзғалишди. Ёдгор шу кунни ўзининг штатсиз ходимлари билан тунда хизмат қиладиган участкасида яшайдиган милиция ҳисобида турувчи шахсларни уйини, яшаш шарт-шароитларини текширди ва бир неча марта актлар тузди. Ишни тугатиб, у йигитлар билан ички ишлар бўлимига келатганда яна бир воқеани устидан чиқди.

ЭРКАКМИСАН?

Ёдгор узоқдан бир йигит гандираклаб келганча, яп-янги дипломатни машина устига ташлаб, қўлидаги калит билан уни эшигини очганини кўрди. Машина орқаси билан кўп қаватли уйнинг подъездида турарди. Ёдгор бу жойни кўп маротаба айланиб, ҳар қаричини яхши биларди. У ёнидаги уч йигитни имлаб, четга ўтишга ишора қилди. Улар кўп қаватли уйни айланиб ўтиб, машина чиқадиган томондаги тор йўлни шу яқин орада турган чиқиндилар ташлайдиган катта тунука яшиклардан иккитаси билан тўсиб қўйишди. Ўзлари эса, дарахтлар панасига ўтиб бекинишди.

Кўп ўтмай, машина кўринди. Машина ичидан қандайдир, ўйноқи чет эл оҳанги тараларди. Машина

тунука яшиқлар олдиға келиб, тўхтаб қолди, ҳайдовчи сўкинганича тушиб келди-да, яшиқни оёқлари билан тепиб йўл четига чиқара бошлади. Ёдгор ва йигитлар худди осмондан тушгандек улар олдида пайдо бўлишди.

— Ҳорманг, йигит, — деди биринчи бўлиб Ёдгор.

Ҳайдовчи йигит уларга қарамас, сўкинганича ишини давом эттирарди.

— Ўртоқ, ҳайдовчи ҳужжатларингизни кўрсатсангиз, — деди Ёдгор унга чест бериб. Шундагина ҳайдовчи олдида милиция формасидаги Ёдгор турганини кўрди ва баттар тутоқиб кетди.

— Ҳали сенми, йўлни тўсган, талончи, — деди бақириб.

— Ҳужжатларингиз, — деди Ёдгор.

— Қанақа ҳужжат, ҳеч нарса йўқ. Мен умуман шошиб турибман.

— Сиз унда биз билан ички ишлар бўлимига борасиз.

— Ҳеч қаёққа бормайман, вақтим йўқ. Ҳужжатдан зўрроғи бор менда, мен ҳозир, — деди-да, машинани очиб, қора дипломатни ичидан пул олди, — инспектор, тўғри мен мастман, қанча штраф керак бўлса, мана ол, мени эса тинч қўй, — деди ҳайдовчи.

— Бўлмайти, биз билан милицияга борасиз, ўша жойда гаплашамиз.

— Бормайман, нима судраб олиб борасанми?

— Керак бўлса, куч ишлатамиз.

— Менга-я, кейин афсусланасан.

— Гапни кўпайтирманг, олинг дипломатингизни.

— Инспектор, ўйлаб иш қилгин. Мен Усмон акани энг яқин шогирдиман. Тушундингми.

— Йўқ, тушунмадим. Юринг.

— Гули қарагин, бу сўтаклар Усмон акани би-лишмас экан, уларга тушинтириб қўйгин, — дея ҳайдовчи машинани орқа эшигини очди.

Ёдгор шундагина, машина салонида ярим яланғоч икки аёл папирос чекиб ўтирганини кўрди.

— Ҳой барака топгур, бизни қўйиб юборинг, биз Усмон акага тегишли одамлармиз, уларни топшириғи билан бир шошилиш учрашувга кетаётган эдик, — дея аёллардан бири машинадан тушди.

— Гапни калта қилинг, машинани бўлимга олиб борамиз, — деди қатъийлик билан Ёдгор.

— Биз машинасиз, учрашувдан кеч қоламиз, кли-

ентлар кетиб қолишса, шеф сал кам ўн миллион зарар кўради,— деб бидирлади.

Машинадаги иккинчи аёл тушди.

— Йўқ, бўлмайди.

— Унда, зарарни Усмон ака сиздан ундириб оладилар, буни биласизми,— деди биринчи аёл.

— Кўрамиз.

— Вой, товба нимани кўрасиз, — дея иккинчи аёл Ёдгорни олдига яқинроқ келиб,— мени кўрасизми? — деди.

— Йўқ.

— Вой, Гули, мелиса акам мени эмас, сени кўрмоқчилар шекилли, — деди жилланглаб.

— Мен рози. Мелиса акам менга ҳам ёқдилар. Машинани ичига кирамизми?, — дея кулиб Ёдгорни қўлини ушлади.

— Майнавозчиликни бас қилинглар. Қизлар, сизлар кетаверинглар, биз ҳайдовчини милицияга олиб борамиз, — деди қатъий.

— Пулни хоҳламасанг, қизларни хоҳламасанг, сенга нима керак ўзи, эркакмисан ё...

— Бас қилинг.

Шу пайт қизлардан бири қичқириб юборди ва Ёдгорга ташланиб, эғнидаги кийимини тортқилай бошлади. Ёдгор олдинга бир оз эсанкираб тургач, ўзини қўлга олиб, ёнида турган ҳайдовчини қўлидан ушлаб машинага олиб борди. Қизлар эса чувиллашиб қолишди.

НРСМ БОШЛИҒИ ОМАСГА

Биз қўналга қилган РФ-6 чорбурчакдаги давлат раҳбарлари бу жойни жаннатмакон ўлкага айлантириш учун бор куч ва имкониятларини сарфлашмоқда. Айниқса, мустақиллик кунини байрам қилиниши, бошқа мамлакатлар билан тузилаётган халқаро битимлар, бу давлатни обрўсини ер юзида ошириб юборди. Бошқа жойларда бўлгани каби бу давлатда ҳам халқни бахтли қилиш учун бозор иқтисодиётига ўтиш сиёсати ўтказилмоқда. Аммо, бу давлат ўтиш даври мураккабликларини ҳар томондан ҳисоблаб чиқиб, оддий халқни манфаатларини ўйлаб, ўз мустақил йўлини танлаб олди. Бунга асосли сабаблар бор. Бизнинг текширув ва тахминларимиз ҳам буни тўла тасдиқлади. Ҳақиқатдан ҳам, бу ўлканинг ер ости қа-

зилма бойликлари, уларнинг қилган ҳисоб-китеблари-
дан бир неча баробар кўндир. Буни улар, вақти соати
келиб, фан-техника тараққиёт қилиши билан аниқ-
лаб олишади. Энг асосийси, бу халқни ўзини бахтли
келажакка ишончидир. Шунинг учун ҳам, биз уларга
кўпроқ ёрдам бершимиз керак.

Ана шулардан келиб чиқиб, биз белгиланган режа-
ларимизга яна қандай ўзгартиришлар киритишимиз
лозим. Ҳозирги пайтда биз учун бу муҳимдир.

Сизни аниқ маслаҳатларингизни сабрсизлик билан
кутувчи

Экспедиция бошлиғи Рунга

ЭКСПЕДИЦИЯ БОШЛИҒИ РУНГА

Сизнинг хабарингизни олдик. Уларга ёрдам маса-
ласида сўраган маслаҳатингизни биз бунда муҳока-
ма қилиб, қуйидаги қарорга келдик.

Биринчидан, режанинг Г-9 бандидаги табиий
офатлар олдини олиш масаласи бўйича амалга оши-
радиган ишлар кўламини кенгайтириш, асосий иш
ҳажми бўйича бажариладиган ишларни олтинчи фон-
сини бу давлат ҳудудида ўтказиш лозим. Шунда, та-
биий офат туфайли бу давлат кўрадиган зарарлар
миқдори камаяди, асосийси бу халқ қайғуси бир оз
бўла ҳам енгилроқ бўлади.

Иккинчидан, халқни етишмовчиликлар сабабли
кўраётган қийинчиликларига малҳам бўлиш учун,
Сиз ва бошқа экспедиция аъзолари одамлар ичидан
ўткир зеҳдли, ватанпарвар, саҳоватли инсонларни тан-
лаб, уларда нур билан даволаш қобилиятини уйғотиш
ишларини кенгайтиринг. Уларни танлашда айниқса,
эҳтиёт бўлинг бу жуда муҳим.

Тажриба ўтказиладиган йигитни соғлиғи қалай.
Уни эҳтиёт қилиш бизни келажакдаги режаларимизни
асосидир.

НСРМ бошлиғи Омас

СИРЛИ СУРАТ

Ёдгор бир оз машқ қилиб, сал енгил тортгандек
бўлди. Муздек сувда белигача яланғоч бўлиб, ювин-
гач, кайфияти бутунлай кўтарилди. Бир қўлида со-
чиқ ва тароқни кўтарганича, таниш куйни ҳуштақда
чалганича уйга кириб келди-да, ойнага қараб сочини

тарай бошлади. Кўзи бирдан катта тош ойна олдида турган тугунчага тушди.

— Буви, ҳов бувижон, — чақирди у.

— Ҳа, ҳа, болам, — каммир ошхонадан чойнак кўтариб чиқаркан жавоб берди.

— Бу дейман, мани ишга жўнатиб, ўзингиз ҳам бир жойга бораркансиз-да — деди у.

— Бугун борадиган жойим йўқ, болам, сен бу тугунни кўриб, айтаяпсанми, вой эсим қурсин четга ҳам олиб қўймабман, — дея тугунга қаради.

— Тугун қилибсизми, демак бугун бўлмаса эртага борасиз-да, буви.

— Йўқ болам, бу меники эмас, қарагин кирлигини, ман шунақа тугун кўтариб бир жойга бораманми, уят бўлади-я.

— Бўлмаса, бу тугун кимники?

— Сенга айтмасам бўлмас. Фақат хафа бўлмагин, болам. Мен кеча бозор айланиб, уйга кетаётганимда бир бечора-ночор аёлни учратиб, раҳмим келганидан уйга бошлаб келиб, қорнини тўйгаздим. Сен балки, кўчада уни учратгандирсан, қўғирчоқ болани кўтариб юрадиган, савдўйи аёлни.

— Ҳа, ҳа, бир икки бор, бозорда кўргандек бўлувдим, — деди Ёдгор.

— Уша бечорани тугуни бу, болам. Олдига қўйган овқатни индамай еб, менга термилади. Кейин мен уни гапга солдим. Лекин, гапирай дейди-ку гапиролмайди Бечора. Мен иш билан ташқарига чиқишим билан у ўрнидан туриб, кетиб қолибди. Тугунини эсдан чиқарган бўлса керак. Бир очиб кўрай, нима бор экан тугунида. — дея у тугунни ечди ва ичини титкилаб, бир нарсга топиб олган одамдек, — Ёдгор қарагин, болам мелисани суратини олиб юрган экан бу аёл.

— Қани, мен ҳам кўрай-чи, — деб Ёдгор бувисини олдига яқинроқ келди.

— Ия, бу сенинг суратинг-ку Ёдгор, бу савдойига қандоқ тушиб қолди-я, — ҳайрон бўлганича бувиси унга суратни узатди.

— Рости биланми, буви, қани кўрайликчи, вой чиндан ҳам мени расмим-ку, қизиқ. Тўхтангчи, буви бу расмдаги капитан формасида-ку. Мени, унвоним лейтенант. Буёғи қизиқ бўлди-ку.

Ёдгор ҳайрон бўлиб, расмни қўлида айлантирганича томоша қилар, уни гоҳ ўзидан узоқлаштирар, гоҳ эса яқинлаштириб кўрарди. У катта тош ойна олдига келди-да, расмни ойнага қаратиб қўйди, қўли билан

расмни бекитиб турди. Үзи эса ойнадаги аксига қаради. Худди ўзи. У секин аста расмни қўли билан силаб, уни юзини очди. Не кўз билан кўрсинки, расмдаги капитан формасидаги ўзига ўхшаш одам сурати йўқолиб, секин аста қандайдир белгили тамгага ўхшаш тақа, ҳа худди отни туёгидаги тақа сурати намоён бўлди. Ёдгор чўчиб, қўли билан расмни яна бекитиб олди ва қичқириб юборди.

— Буви, буви, қаранг, нима бўляпти, — деди худди телба одамдек.

— Ҳа болам, нима бўлди, бунча рангинг оқариб кетди, нимадан кўрқдинг, — деди бувиси ва уни ёнига келди.

— Қаранг буви, қўлимга, мен ҳозир расмдан қўлимни оламан, қаранг, нимани кўряпсиз, — у шундай деб, қўлини расмдан олди. Расмда эса, яна оппоқ қороздек ҳеч нарса кўринмас, бир оз ўтиши билан яна ўша тамгага ўхшаш тақа сурати кўринди.

— Қаранг, буви. Сиз тақага ўхшаш нарсани кўряпсизми?

— Қўйсангчи болам, менга бу «покисингни» қилмагин, — деди бувиси, — буни олдинлари кўзбойлагичлар қилишарди. Сен ахир мелисасан-ку, вой бола-си тушмагур-э — деди-да кулиб, ташқарига чиқиб кетди.

Ёдгор эса, ўз тажрибасини давом эттирарди. У расмни қўли билан яна беркитди ва ойнага қараб туриб, яна охишта уни силаб оча бешлади. Яна ўша ҳол. Лекин бу сафар, қулоғига — «Ҳамидахон, Ҳамидахон», — деган товуш чалинди. Ёдгор эса тамоман эсанкираб қолди.

ТАМГА

Ёдгор бугун ички кешлар органларида ҳар йили ўтказиладиган тиббий кўрикдан ўтаётган эди. Эрталабдан кечгача ҳамма дўхтирларга текширтиргач, охири терапевтга кириш учун навбат кутиб ўтирарди.

— Салом, дўхтир, — деди Ёдгор.

— Ёдгор ака, салом, — деди қиз қувноқлик билан.

— Мени танийсизми, вой эсим қурсин, ахир анте-там қўлингизда-ку.

— Йўқ, анкетангизни ҳали очиб ҳам кўрмадим.

Лекин, сизни барибир бу ерга келишингизни билардим. Мана, топдим.

— Қўлга тушибман-да. Бош эгиб, қилмаган гуноҳимдан ўтишингизни сўрайман.

— Йўқ, бўлмайди.

— Унда буюринг, бошимни кесишадими ё дорга осишадими.

— Буни мен ҳал қиламан.

— Жуда соз. Мен розиман. Шундай паривашни қўлида ўлиш мен учун бахт.

— Бўлди Ёдгор ака, энди ишга ўтайлик, қани кўйлакни ечинг-чи.

— Нима сизларда, ўлим олдидан ечинтириб сазо-йи ҳам қилишадими?

— Мен сизни юрагингизни эшитиб кўрмоқчиман,— дея дўхтир қиз қўлига асбобларини олди ва ўрнидан турди.

— Юрагимни эшитиб нима қиласиз, уни нима дейишини ўзим қулоғингизга оҳиста айтиб бераман,— деди у яна ҳазил билан.

— Туринг ўрнингиздан, ўртоқ лейтенант,— деди қиз.

— Хўп бўлади, мен ҳозир, — у шундай деб, дўхтирдан сал узоқлашди ва давом этди, — энди икки қўлингиз билан қулоқларингизни ушланг, ҳа шундай. Бўлди топдим ва сизни танидим. Сиз ўша.

Ёдгор дўхтир қиз олдига яқинроқ келди ва қизни қулоқларини кўздан кечирди.

Ёдгор эшик олдида навбат кутиб ўтирганларни безовталиқ билан йўталишларини эшитмас, қиз билан соғиниб юрган одамини топиб олгандек гапиришарди. Кўп ўтмай ҳамшира кириб уларни гапини бўлиб қўйди.

— Мен яна бир бор эшитиб кўрай, — дея дўхтир уни майкасини кўтарди.

— Хирургдан ўтдингизми, нима бу, операцияни ўрними.

— Йўғ-э, мен умуман операция бўлмаганман. Э, уни айтаяпсизми, у туғма белги, чандиқ. Агар йўқолиб қолсам шунга қараб топишади. Бу ёшлигимдан бери бор.

— Қизиқ, жуда чиройли белги, тамгага, худди отни тақасига ўхшайди-я.

Бу гапни эшитиб, Ёдгор алланечук бўлиб кетди. Ранги оқариб, кўзлари тиниб ҳолсизланиб қолди.

НСРМ БОШЛИҒИ ОМАСГА ШОШИЛИНЧ

Аввал хабар берганимдек, тажриба ўтказилаётган йигит давлат хизматида, яъни халқни ва давлатни осойишталигини қўриқлайди. Шу туфайли турли фавқулоддаги ҳолларга-ҳодисаларга учраб турибди. Бу йигитни характери билан уни эҳтиёт қилиш тобора оғирлашиб бормоқда. Бизни қўйган инларимиз иккинчи авлодга ўтиши билан сусайиб, уларники ривожланишда 50 фоиздан ўтиб, устунликка эришадиган кўринади.

Бугун йигитга ҳужум уюштирилди. Қандайдир суюлтирилган газ билан уни юзига пуркаб, ҳушидан кеткизишди. Беҳуш йигитни калтаклашмоқчи бўлиб, роса уринишди, бўлмагач кўчага ташлаб кетишди. Оғир оқибатлардан уни биз ўрнатган хавфсизлик нур тўримиз қутқариб қолди. Ана шу фавқулоддаги ҳолатни ҳисобга олиб, Сиздан бу хавфсизлик нур тўрини конструкциясини такомиллаштириб беришингизни сўрайман.

Экспедиция бошлиғи Рун

ЭКСПЕДИЦИЯ БОШЛИҒИ РУНГА

Шошилинч хабарингизни олдик. Сизга юк кема-сида хавфсизлик нур тўрини такомиллаштирилган янги конструкциясидан намуналар юбордим. Синовдан яхши ўтса бизга маълум қилинг. Шунингдек, эслатиб қўймоқчиман, тажриба ўтказилаётган йигитни бошқа қобилиятини ҳисобга олмаганда ҳам, биз унга қўйган инларимизни беш фоизи қолса ҳам ерлик одамлардан минг баробар кучлидир.

НСРМ бошлиғи Омас

НОҲАҚЛИК

Ёдгор, врач қиз Барнохон билан шу куни шаҳарни анча вақт айлангач, уни уйига кузатиб қўйди. Ўзи ҳам кетиш учун автобус бекатига ўтиб, машина кута бошлади. Шу пайт ёнига «мерседес» машинаси келиб тўхтади.

— Олиб кетайми? — шофёр калласини чиқариб сўради.

— Раҳмат, мен бировни кутаяпман, — шошилиб жавоб берди Ёдгор.

— Сизни қилган яхшилигингиз учун, мен ҳам бир яхшилик қилиб савоб олмоқчи эдим, яна ўзингиз биласиз, — деди у кесатиб.

Ёдгор тескари қараб олди. Ҳайдовчи эса, кулганича машинасини учуриб кетди. Ҳа, Ёдгор уни таниган эди. Уйга кетаётган Ёдгор йўлини ўзгартириб, ички ишлар бўлимига қараб кетди. Бўлимда у ДАН бошлигини топиб, ундан ўзи ушлаб келган маст ҳайдовчи ҳақида сўради. У бутун материални милиция бошлиғига берганман, — деди. Ёдгор бошлиқ олдига кирди.

— Хўш, лейтенант Ёдгор Муродов нима гап, нега формада эмассиз?

— Сизни олдингизга бир нарсани билмоқчи бўлиб кировдим, рухсат берсангиз сўрасам?

— Марҳамат.

— «Мерседес» шофёрини маст ҳолда штатсиз ходимлар билан бирга экспертиза қилиб, ушлаб келган эдим. Материаллар тўлдирилган эди. Аммо ўша йигит бугун машинасини бемалол миниб юрибди.

— Ушлаб келдингми, яхши. Бунинг учун сенга раҳмат. Энди қолгани билан ишинг бўлмасин. Буёғини энди биз ҳал қиламиз. Сен эса, бошлиқлар ишига аралашма, тушундингми?

— Йўқ, тушунмадим.

— Бошлиқ бўлганингда тушунасан. Энди сенга кетиш учун рухсат.

Ёдгор бошлиқ кабинетидан хуноб бўлиб чиқди. У шу аҳволда уйига қандай етиб келганини билмади. Бувиси унга нималар деди, уни ҳам яхши эслай олмади. У ўрнига ётиб, бу ноҳақликка чидай олмай, охири алаmidан йиғлаб юборди ва анча вақт хаёлга берилганча, интернатдаги қочиб кетган вақтларини эслаб ётиб кўзи қандай уйқуга илинганини ҳам сезмай қолди.

Тун ярмидан оққанда Усмон Ёдгорни уйғотди.

— Ёдгор, Ёдгор, — туртиб қўйди Усмон.

— Ҳа, нима дейсан, — кўзини ишқалади Ёдгор.

— Тур, вақт бўлди.

— Дарров-а.

— Секин.

— Хўп, ҳозир. Сен кийинмайсанми? — сўради Ёдгор, уни майка-трусикда кўриб...

— Ҳозир кунлар исиб кетган. Шундоқ кетаверса ҳам бўлади.

— Йўқ, барибир кийимларингни ҳам олавер. Ни

ма сендан кейин бировлар кийиб юрсинми. Мен ҳам масини олиб кетаман.

— Майли, фақат тезроқ бўл.— Улар товуш чиқармай тезда кийинишди-да, пастга тушишди. Боғни айланиб ўтиб, темир панжарали тўсиқдан ошиб, кўчага чиқишди.

— Энди қаерга борамиз, — деди Ёдгор.

— Юравер, тезроқ интернатдан узоққа кетайлик.

— Тутиб олишса-чи.

— Тутиша олмайди.

— Биласан-ку тарбиячи Олим акани, ҳали бутун интернат болаларини ишга солиб қидиради.

— Биз улар тургунча, тоққа чиқиб кетамиз. Балки ундан ҳам узоқроққа кетиб қолармиз.

Улар жадал юриб кетишди. Шаҳар четига чиқиб қолишганда бир тўда итларга дуч келишди. Аранг қочиб қутулишди.

Тонг ёришганда тоққа яқин бир қишлоққа етиб боришди. Чарчаган, оч-наҳор болалар қишлоққа кираверишда, нима қилишларини билмай довдираб қолишди. Олдинга юрай дейишса чарчаган, бунинг устига қоринлари ҳам ғулдираб турибди.

Шу пайт шаҳар томондан иккита қўлида оқ битон кўтарган сутчи аёл кўринди. Болаларга бир оз жон киргандай бўлди. Усмон қулай фурсат келганидан фойдаланиб:

— Ассалому алайкум, хола, — деди.

— Ассалому алайкум, — деди бир оз ийманиб Ёдгор.

— Ваалайкум ассалом, жуда одобли болалар экансиз, — деди аёл бир оз ҳайрон бўлиб.

— Холажон, битонингизни кўтаришиб юборайликми, — деди эпчиллик билан Усмон.

— Майли болаларим, ўзим ҳам жуда чарчадим, ма олақол, — деди аёл. Болалар аёлнинг қўлидаги битонларни дарров кўтариб олишди.

— Ким бўласизлар, қаерга боряпсизлар, мен сизларни танимайроқ турибман.

— Ҳа, бизлар шаҳардан бўламиз. Уртоғим билан Хондайлиқ ва Чимёнга кетаётувдик. Йўл харжи учун бир оз пул ишлашга қарор қилиб, қишлоққа кирармизми, деб турувдик, холажон.

— Вой, йўловчи болаларим-э, ҳали мардикор ҳам бўлиб ишламоқчимисизлар, — кулди аёл.

— Ҳа, ишламоқчимиз, — деди Усмон катталардек. Ёдгор эса, юкни кўтариб жимгина борарди.

— Мен бераман ўша йўл кира пулларингни, жоним қоқиндиқ сенларга. Ахир бечора оналаринг, қўзичоқларим қачон келади деб, нигорон бўлиб ўтиргандир. Юкимни уйимгача олиб бориб беринглар, сут сотган пулимдан саккиз сўм қолгани бор, шуни сизларга бераман.

— Йўқ, биз ишлаб топамиз, тўғрими Ёдгор, — деди Усмон.

— Ҳа, — деди Ёдгор.

Кўп ўтмай улар сутчи аёлнинг ҳам уйига етиб келишди. Болалар сут битонларни эпик ёнига қўйишгач, аёл дастрўмолига тугилган пулни узатди.

— Бу сизларга юкимни кўтариб келганингиз учун, — деди аёл.

— Йўқ, олмаймиз. Биз ишлаб топамиз, раҳмат, — деди Усмон ва Ёдгорга қараб, — кетдик, — деб имлаб қўйди.

— Тўхтангларчи бўлмаса, гишт ёки гувала қилиб берасизларми? — сўради аёл.

— Майли, — дейишди болалар.

Улар шу куни ва эртасига сутчи аёл уйда гувала қўйишди ва аёл берган саккиз сўмни олиб, Хондайлиққа қараб кетишди. Ҳа, улар тоққа қочиб кетаётган эдилар. Бунинг асосий сабабчиси Ёдгор эди. Усмон эса, Ёдгорнинг дўсти бўлгани учун у билан интернатдан қочган эди.

Ёдгор интернатда биринчи синфдан фақат аёло баҳоларга ўқиб келарди. Олтинчи синфни битираётган йили баҳорда фазога биринчи космонавт учирилди. Шу кундан бошлаб, Ёдгор билан Усмон, — биз ҳам космонавт бўламиз, — деб ният қилишган ва ўқишга янада кўпроқ берилиб қунт билан дарс тайёрларди. Шу баҳона бўлдию, Усмонни баҳолари ҳам беш бўла бошлади. Ёдгор эса, унга ёрдамлашар, билмаганини ўргатарди. Ана шундай орзу-умидлар билан ўқиб, яшаётган болалар ўртасида яна бир хушxabар тарқалди.

— Бу йил ёзги таътилда интернатни энг аёло ўқувчиси Ёдгорни Қора денгиз бўйидаги пионерларнинг «Артек» лагерига юборишаркан. Бу гапларга Ёдгор олдин унчалик ишонмади. Кейинчалик эса, физика ўқитувчиси, Мақсуд Файзиев бошқа шаҳарга кўчиб кетаётгани сабабли болалар билан хайрлашгани келганида Ёдгорни четта чақириб, — Ўғлим мана,

бу олти сўмни олиб қўй, сафарда керак бўлади,— деб пул алмашиши билан янги чиққан уч сўмлик пулдан иккитасини уни чўнтагига солиб қўйди. Энди бу воқеадан сўнг Ёдгор бу гапларнинг ростлигига ишонган эди. У ўзига Усмон билан турли режалар тузар ва шу ширин орзулар билан «Артек» сафарини интиқлик билан кутарди.

Аммо, Артекка Ёдгор эмас, интернатда ишлайдиган бош ошпаз хотинни ўғли Собит деган бола кетди. У ҳам Ёдгор билан бир синфда ўқир, лекин унинг баҳолари Ёдгорникидек ҳаммаси беш эмасди. Шундан бўлса ҳам, уни Артекка жўнатишди. Бу адолатсизликка, ноҳақликка чидай олмаган Ёдгор интернатдан қочиб кетишга аҳд қилди. Дўстидан айрилишга кўзи қиймаган Ёдгор бу нияти ҳақида Усмонга ёрилди. Усмон эса чўрткесар ва ҳалол бола бўлгани учун бу қочишни қўллади ва ўзи ҳам Ёдгорга шерик бўлиб, Собит Артекка жўнаб кетган куни тунда бирга интернатдан қочиб кетишди.

НАРХИ 200 МИНГ

Бугун шанба куни бўлгани учун Зарифахон ишга бормай, уйларни йиғиштириб, супуриб-сидирмоқчи эди. Лекин, ҳеч иши юришмас, буни устига чанг ютгич машинаси ишдан чиқиб қолди. Уйни наридан бери супуриб, ҳўл латта билан эшик ва ойна ромларини артиб чиқди. Бу ишларни у қўл учуда, бироз эпсизлик билан бажарди. Чунки, бундай ишларни олдинлари қайнонаси, кейинчалик эса, уйдаги хизматкор қиларди. У эса, фақат иш билан бўлиб, уй ишларини бажаришни умуман келин бўлгандан бери қилмасди. Уларнинг оиласи замонавий бўлганидан, Зарифахон ҳам ўрта мактабни рус тилида битирди. Институтга кириб ўқишни давом эттириш учун эса унда тоқат ва зеҳн етишмади, лекин, худо уни ҳусн ва чиройдан кам қилмаганди. Шу туфайли у кўп ўтмай шаҳардаги бошлиқлардан бирига Малик Тўраевичга котибаликка ишга кириб олди. Ҳа, Зарифахоннинг табияти бу, касбга жуда муносиб.

Кўп ўтмай, бошлиғининг энг яқин шогирдларидан бўлган Саттор деган йигитга турмушга чиқди. Тўйни ҳам, уни харажатларини ҳам бошлиқни ўзи кўтарди. Уни пешонасига Саттор сизмади, орадан бир йил ўтар-ўтмас тўсатдан оламдан ўтди. Касал ҳам бўл-

май, бир кечани ўзида мазаси қочиб, эрталаб кўкариб қолди. Лекин, Зарифахон бу жудоликка кўп ҳам қайғурмади. Аммо, Малик Тўраевич амалидан олинганда, туни билан мижжа қоқмай чиқди. Чунки, уни тақдири, келажаги, уй-жойи, кундалик харажатлари Малик Тўраевични амалига боғлиқ эди. Шунинг учун ҳам бу воқеа бошлиққа қараганда Зарифахонга кўпроқ таъсир қилди. Бунинг устига ёлғизгина Алишери бор. Бу Малик Тўраевичнинг зурриёти бўлиб, ўғил кўрмай ўтаётган бошлиқ шу туфайли ҳам Зарифани хотинидан ҳам яхши кўрар, қўйгани жой тополмасди. Лекин, бу ташвишлар кўп ўтмай ортда қолиб кетди. Малик Тўраевич яна ўзини ўнглаб олди. Пичоғи яна мой устида. Наинки пичоғи, энди у этиги билан ёғ кечарди. Ҳа, у шаҳардаги катта ёғ-мой комбинатига бош директор бўлган эди. Зарифахоннинг яна куни туғиб қолди, егани олдида, емагани эса, ортида.

Зарифахоннинг шу ширин хаёлларини тўсатдан чалинган эшик қўнғироғи тўзитиб юборди, у сапчиб дивандан турди ва эшикни очди.

— Ану, Зарифа хола, биласизми, — деди эшик олдида турган болалардан бири.

— Алишни-чи, хола, битта амаки мошинасига ўтқазиб олиб кетди, — деди иккинчи бола.

— Ким, нимага мошинасига чиқариб олиб кетади, — деди у жон қолатда.

— Билмадик, Алишни ўзи ҳозир келаман, — деди.

— Кинодаги бор-ку, Шварцнегер, америкалик, ҳаммасини уриб ташлайдиган, ўшани лентасини олиб келаман, деди Алиш, — дея бидирлади иккинчи бола.

Бу гапларни эшитган Зарифахон ҳолсизланиб, эшикка суяниб қолди. Бир оз ўтар-ўтмас телефон қўнғироғи жириглаб қолди. Зарифа жон қолатда унга ташланди.

— Алло, бу Зарифахонми?, — деди трубкадаги товуш.

— Ҳа, ҳа, — деди у.

— Қўрқманг, болангиз тирик.

— Вой, болам, нима бўлди унга?

— Ҳеч нарса. Мана уни овозини эшитишингиз мумкин.

— Ойи, ойижон, — трубкадан ўғлини овози эшитилди.

— Алиш, болам, ким улар.

— Алло, Зарифахон. Агар болангиз тирик қоли-

шини истасангиз, икки юз минг сўмни, биз айтган жойга келтириб берасиз.

— Вой, болам, менда бунча пул йўқ-ку.

— Топасиз, сизда бўлмаса, отасида бор. Биз яна қўнғироқ қиламиз. Агар бирор ёққа хабар берсангиз болани тирик қўймаймиз. Эсингизни йигиштириб олинг. Тушунарлими?

— Ҳа, ҳа тушунарли. Аммо..

Лекин телефон трубкасида ҳеч нарса эшитилмай қолди, фақат қисқа гудоклар эшитиларди холос.

Зарифахон, бутунлай эси оққанича диванга ўтириб қолди. Нима қилсин, кимдан ёрдам сўрасин? Ё, милицияга хабар берсинми, агар бу одамлар уни кузатиб турган бўлса, унда боласини. Йўқ, йўқ бўлмайди. Уни уйда ҳозир шунча нақд пул йўқ-ку. Тўхта, ҳа бўлди. Ахир улар Алишни отасини ҳам тилга олишди-ку. Демак, улар... Йўқ, йўқ. Бўлиши мумкин эмас. Ёки, уйга келиб-кетиб юрганларини кўрганлар тусмонлаб айтишаяптими?— Ҳар нима бўлганда ҳам, отаси-ку,— дея дилидан ўтказди-да, Малик Тўраевичга қўнғироқ қилиб, уни чақиришга қарор қилди.

ЕШЛИКДАГИ ДУСТЛАР УЧРАШУВИ

Ёдгор айтилган жойга етиб келганда, ресторан олдида интернатни бирга тугатган ўртоқларидан кўпчилиги шу ерда эди. У ҳамма билан саломлашгач, дарага қўшилди, лекин Ёдгор ўқишни битиргандан бери бу ўртоқларини бирор марта кўрмаган эди. Шунинг учун бўлса керак, тез киришиб кетолмади. Яхши ҳамки ўша пайтларда интернатда илмий бўлим мудири бўлиб ишлаган Абдуллажон ака бор экан, Ёдгорни жонига оро кирди.

— Ўртоқлар, бир дақиқага эътибор беришингизни сўрайман,— дея гап бошлади,— қарасам ҳаммаларингиз ҳам унчалик қовуша олмаяпсизлар, шунинг учун бир таклифим бор.

— Майли, эшитамиз,— дейишди йигитлар.

— Менда, сизларнинг рўйхатингиз бор. Бунименга, бу учрашувни ташкилотчиларидан бири Усмонжон берган эди. Усмонжон шу ердами? Ҳа, майли келиб қолар. Мен, хуллас ана шу рўйхатни ўқийман. Фамилияси чиққан йигит, ўзи ҳақида қисқача гапириб беради. Ахир, учрашувимиздан мақсад ҳам яқиндан

танишув эмасми, тўғрими болалар, эй кечирасиз, ўртоқлар.

— Нимани гапириб берамиз, — дейишди болалар.

— Нимани бўларди. Интернатдан кейинги ҳаётингизнида. Ишингиз, ўқишингиз, оилангиз, умуман нимани хоҳласангиз шуни, келишдикми?

— Бўпти, бу жуда қизиқ бўлса керак, — деб қўйишди болалар.

— Бўлмаса, а ҳарфидан бошлаймиз. Абдуллаев Шавкат, бошланг.

— Нимани гапирардим. Шоферлик ўқишини тугатиб, автобазада ишлайман. Уйланганман, учта ўғлим бор. Яна нима? Ҳозир шаҳардан дом олиб, кўчиб келганман. Хотиним ҳамшира бўлиб ишлайди. Бўлди бори шу, — деди Шавкат.

— Бўронов Бердивой, сизга навбат, — деди бўлим мудири.

— Мен геология институтини тугатиб, ҳозир геология қидирув экспедициясида смена мастери бўлиб ишляпман. Хотиним ўзим билан ишлайди.

— Восиқов Ҳошимжон.

— Мен шаҳар савдо бошқармасида ишлайман.

— Бошлиқ бўлиб, — деб кимдир гап қистирди.

— Ҳа, бошлиқ бўлиб, уйланганман, иккита қизим бор.

Ҳамма Ҳошимжон тарафга қараб тикиларди. Ўзларича ҳаммаси у билан фахрланишарди. Чувки, интернат болаларидан шаҳар савдо бошқармаси бошлиғи чиқишига ҳеч ким ишонмасди-да. Ҳошимжон эса, бутун унинг тирик тимсоли эди. Едгор гапирётганга қараб ҳаёл суриб турганида, ёнидан кимдир келиб, уни аста туртди. Едгор ўгирилиб қараганида, Усмон кулиб турарди. Улар қучоқлашиб, кўришиб кетишди. Илмий бўлим мудири рўйхатни ўқишда давом этарди.

— Нурматов Содиқжон.

— Мен, Москвадаги иқтисод институтини тугатиб, ўша ерда кандидатлик диссертациясини ёқладим. Уйланганман, битта қизим бор.

— Хотининг ўрисми? Ёки..., — савол берди кимдир.

— Хотиним ўзбек. Яқин кунларда Ўзбекистонга келамиз.

— Собиров Усмонжон.

— Мен физкультура институтини тугатиб, тренер бўлиб ишлайман. Уйланганман, иккита ўғлим, бир

қизим бор. Яна кичикроқ корхона очганман, чойхона, ошхона дегандек, — чайналди Усмон.

— Муродов Ёдгор.

— Мен, армиядан сўнг, милиция олий мактабини тугатиб, ҳозир шу шаҳар ички ишлар бўлимида, участка вакили бўлиб ишлайман, — деди Ёдгор.

— Унвонинг ҳам борми? — деди болалардан бири.

— Ҳа, катта лейтенант.

— Уйланганмисан? — дея гап ташлади яна бир бола.

— Йўқ, ҳозирча бўйдоқман.

— Болалар, диққат, — деди Абдуллажон, — энди рўйхатни қолганини ичкарида бемалол ўқиймиз. Усмонжон бизни ичкарига таклиф қиляпти. Қани болалар синфга, э йўқ, ресторанга марҳамат.

Болалар кулги шовқин-сурон билан ичкарига кириб кетишди.

Бу шаҳарга махсус топшириқ билан ички ишлар вазирлигидан келган жиноят қидирув бошлиғи Музаффар Баҳромов олдида ўтирган майор билан гапини тугатар тугатмас, телефон жиринглаб қолди.

— Энди сиз бораверинг, — дея унга жавоб бериб, трубкани олди.

— Ўртоқ подполковник, назоратимиздаги «учинчи» шаҳардаги Шарқ ресторани олдида машинадан тушди. Уни кўпчилик кутиб турган экан. Қандайдир йўқламага ўхшаш рўйхат ўқиляпти, — деди трубкадаги овоз.

— Яхши, кузатишни давом эттиринглар. Йиғилганлар кимлар, шуни аниқланг, иложи бўлса расмларини ҳам.

— Тушундим.

Музаффар трубкани қўяркан ўйланиб қолди.

— Бу қандай йиғин бўлиши мумкин. Нега биз бундан беҳабар қолдик. Уларнинг режаси бўйича навбатдаги йиғин Усмонни шаҳар ташқарисидаги чойхонасида бўлиши керак эди-ку. Ёки улар бирон нарсани сезиб қолишдимикан. Йўғ-э, бўлиши мумкин эмас. Шу пайт телефон яна жиринглаб қолди.

— Ўртоқ подполковник, «учинчи» ва унинг шериклари ресторан ичкарисига кириб кетишди. Нима қилайлик, — деди трубкадаги товуш.

— Ичкарига кириб, кузатишни давом эттиринг, — деди у кескин.

— Ресторан олдида ўн-ўн бешта бақувват йигитлар, «учинчи»ни одамлари бўлса керак, ҳеч кимни ресторан ичига қўйишмаяпти.

— Иложини қилинг, бу зарур.

Ҳамма жойлашиб ўтиргач, Абдуллажон ака учрашувни очиб берди. Рўйхат ҳам тезда ўқилиб, жавоб берувчилар ҳам гапни калтароқ қилиб тугатишди. Дастурхонда турган шишалар очилиб, қадаҳлар бир неча бор айлангач, гап гапга қовушиб кетди. Энди ҳеч ким ўзини бегона сезмас, яна ўша қадрдонлардек суҳбатга берилиб кетганди. Бир-икки қадаҳ ароқ ичган Ёдгор ҳам ёнидаги шериги билан интернатдаги ёшлик ҳаётларини эслаб кулишарди. Шу пайт улар ёнига Усмон келиб ўтирди. Ёдгорни чап томонидаги геолог Бердивой қадаҳларга ароқни қўйиб, Усмон ва Ёдгорга тутқазди.

— Нима учун ичамиз, — деди у.

— Учрашув учун ҳозиргина ичдик, — деди Ёдгор.

— Ёшликдаги дўстлигимиз учун, — деди Усмон ва қадаҳни бир кўтаришда бўшатиб қўйди. Ёдгор ва Бердивой ҳам бунга рози бўлишгандек, қадаҳдаги ароқни ичиб юборишди.

— Ёдгор хизмат қиладиган участканг каттами, — сўради Бердивой.

— Ҳа, буёғи бозордан бошланиб, нариги ёғи ёғмой комбинатигача, — деди Ёдгор.

— Уғрилар кўпми? — сўради у яна.

— Э, Ёдгор уларни тазирини беряпти, — Ёдгорни ўрнига Усмон жавоб берди.

Бу гапдан бир оз ноқулай аҳволга тушиб, қизариб:

— Унчаликмас, — деб қўйди.

— Хавфлидир-а, — яна саволга тутди Бердивой.

— Бўлмасам-чи, яқинда Ёдгорга газ пистолетдан отиб, ҳушсизлантиришди, — деди Усмон.

Бу гапни эшитиб, Ёдгор сергақланди.

Бердивой яна бир нарса демоқчийди.

— Бердивой, сени ана у завмаг қақираяпти, бор, бор сенга айтадиган гапи бор экан, — деб Усмон турғизиб юборди.

— Ёдгор, менга қара интернатдан қочиб тоққа чиқиб кетганимиз эсингда борми? — сўради Усмон улар ҳоли қолгач.

— Бўлмасам-чи. Пода боқиб юрган болалар билан уришганимиз-чи, — деб Ёдгор ёшликни эсга олди.

— Эй, роса дўппослашган эдик-а, — деди хаёл билан Усмон.

— Усмон, айтчи, мени газ билан беҳуш қилишганини қаёқдан биласан, — сўради Ёдгор.

— Эҳ, мен кўп нарсаларни биламан, аммо айтолмайман.

— Нимага?

— Чунки сен органда ишлайсан.

— Эй, сени қараю, тагин дўст эмиш. Ёшликдаги қасам қаёқда қолди. Ёдингдами бирга ичган қасамимиз?

— Ҳа, шунинг учун ҳам ҳозир сен тирик юрибсан.

— Бўлмаса, нима мени жанозамда ўтирармидинг.

— Ҳа, балким.

— Бор-э. Сендақа дўстан ўргилдим, гапингни қаммаси жумбоқ.

— Чунки ҳаётни ўзи жумбоқда.

— Нимага энди.

— Биласанми, бу учрашув-ўтиришни ким ташкил қилганини?

— Ҳа. Бироз. Телеграммани сендан олудим.

— Ҳа. Лекин бу ўтиришни асосий сабабчиси ким биласанми?

— Йўқ.

— Сен, сен туфайли бўлаяпти бу ўтириш.

— Йўғ-э.

— Хўп, деявер.

— Нега?

— Чунки, сен билан яқиндан учрашиб, сени қандай одам бўлиб етишганигни билмоқчийдим.

— Булар-чи?

— Буларми. Мен уларни кўпчилигини кўравериб, кўнглимга тегиб кетган.

— Қўйсанг-чи, маст бўлиб қолдингми?

— Ҳа, ҳа. Кўнглимга тегиб кетган. Айниқса, анави горторгни бошлиғи, манави дўкандорлару-атторлар. Биласанми, уларга ҳозир яланғоч бўлинглар десам, гинг демай айтганимни қилишади.

— Қўйсанг-чи.

— Ишонмайсанми? Уларни яланғоч қилиб, ўйинга туширайми?

— Маст бўлиб қолибсан, Усмон.

— Менми, йўқ жуда озгина ичдим. Аммо, улар яланғоч ўйинга тушади, ман айтсам. Чунки, улар менидан қўрқишади, билдингми.

— Мен эса сендан қўрқмайман.

— Сени қўрқинингни менга кераги йўқ. Чунки, сен мени чин дўстимсан. Аммо улар қўрқини керак. Улар шунинг учун яратилган. Тўғри ҳозир мендан унча қўрқмайдиганлар ҳам бор. Лекин, вақти келиб, улар мени олдимга бош уриб келишади. Яқинда. Мен уларни шунга мажбур қиламан.

Усмон тўнини елкасига ташлаб, уйдан чиқди ва машинаси томон юрди. Машина олдида уни йигитлари кутиб туришарди. У ҳеч кимга қарамай машинага ўтирди ва жойлашиб олгач,

— Чойхонага, — деди жаҳл билан.

Ҳа, унинг кайфияти бузилган эди. Усмон бугун уйдагилар билан дам олишни мўлжаллаб, анчагина тайёргарлик қилиб қўйган ҳам эди. Аммо, уйдаги гап кўчага тўғри келмайди дегандек, бутун режалари остин устун бўлиб кетди.

— Падарингга лаънат, мен сенга кўрсатиб қўяман, — дея гапириб юборди у машинада.

— Бугун яна кимдир тергов қилиниб, жазоланаркан-да, — деб, дилидан ўтказди унинг шофёри Усмоннинг гапини эшитиб. Машина эса катта тезликда елиб борарди. Орқадаги иккинчи машина эса, негадир кўринмай қолди. Шу пайт машинадаги радиотелефондан, — Маҳмуд, сал секинроқ юр, етиб бўлмапти, — деган товуш эшитилди. Усмоннинг ҳайдовчиси машинани секинлатди. — Бўлди, энди босавер, — деган товуш яна эшитилди.

Усмон тушган «Мерседес» машинасини орқасида яна бир сут рангли «Жигули» машинаси келарди. Бу машинада унинг хавфсизлигини таъминловчи қуролланган тўртта йигит доимо уни қўриқлаб юришарди.

Чунки у шаҳарда таниқли одам ҳисобланади. Ҳамма иш у билан битади. Бошқа жойлар билан бўладиган алоқалар ҳам у орқали амалга оширилади. Жиноятчилар оламидаги кўзга кўринган шахслар ҳам у билан ҳисоблашади, шунинг учун ҳам уни йўлбошчи қилиб кўтаришган.

Уша пайтлар бунга қўшилмаганлар ҳам бўлди. Лекин, кўп ўтмай улардан кўпчилиги сирли равишда йўқолиб кетдилар. Қолганлари эса бош уриб келдилар. Лекин, бундай қайсарлар ҳозир ҳам топилиб туради. Ана шунинг учун ҳам у доимо курашга шай бўлиб юради. Ҳа, кўзга кўринмас кураш, бу билан таъсир доирасини кенгайтиришни мақсад қилиб қўйган олишув давом этмоқда.

Ҳозиргача, бундай олишувлардан кўпчилигида Усмонни қўли баланд келмоқда. У ёшлигидан ана шундай ҳаётни танлаб, унга эришиш учун кўп қийинчиликларни, хўрликларни бошидан кечирди ва ҳаммасига чидаб келди. Сабот билан қилган оғир, қонли меҳнати эвазига бугунги кунга келиб Усмон ҳамма нарсага эришди. Икки-учта янги марказдаги чет эл машиналари, подшоҳ саройидагидек ҳовли-жой, болалари, энг мужими эса у йўлбошчи эди. Ҳа, унинг фикри бўйича адолат ва ҳақиқат курашчиларини йўлбошчиси бўлиб танилган эди.

Усмон чойхонаси олдида машинадан тушиб, тўғри ичкарига кирди. Чойхона тўридаги тахтадан қилинган сўрида катта чўгдек гилам тўшалган. Гилам четларида атласдан тикилган кўрпачалар солиниб, ҳар ер-ҳар ерида лўла болишлар ташлаб қўйилган эди. Усмон ичкарига кириб, атрофда йиғилганларга бир разм солгач, сўрига чиқди ва ўз жойига бориб ўтирди. Йиғилиб турганлар ҳам товуш чиқармай жой-жойларига ўтиришди. Усмонни қовоғи солиқ, асаби таранг тортилган, ўзини аранг босиб, бир сукут сақлагач, салмоқланиб гап бошлади.

— Олиб кирларинг, — деди Усмон. Буни эшитган икки йигит ташқарига чиқиб кетди ва бир оз ўтгач, 50 ёшлар чамасидаги бир кишини бошлаб киришди.

— Хўш, нима гап, менда ишингиз бор экан, гапиринг, — деди Усмон.

— Мен. Ўзим сизга, ёлғиз, — гап чайнади бояги киши.

— Хавотирланманг бу ердагилар ўзимизники, тап тортмай айтаверинг, аввал ўзингизни таништиринг, — деди кесатиб Усмон.

— Мен шаҳардаги ёғ-мой комбинатининг директори Малик Тўраевичман.

— Жуда зўр-ку, директорларнинг ҳам менда иши бўлса, — яна кесатди у.

— Нима ҳам қилай, айб менда. Фақат боламни қайтариб беринглар, — дея ёлворди директор.

— Хўп, хўп, буни ҳозир ҳал қиламиз. Сиз менга айтинг-чи, сиздан қанча сўм талаб қилишди.

— Икки юз минг.

— Яхши, яна бир гап. Улар комбинатга борганда сиздан қанча кунжара ва ёғни олиб кетишган.

— Икки машинада кунжара ва бир машина ёғ.

— Ҳар ойда қанчадан берасан, деб огоҳлантиришган эди.

— Шунча кунжара ва бир бочка ёғни ёки уни нақд пулини.

— Айтганларингизни ярмини ҳар ойда беришга розимисиз?

— Буни берса бўлади. Ҳа, бераман.

— Яхши, сиз бораверинг.

— Боламчи?

— Болангиз ҳозир уйингизда, мультфильм кўра-япти. Бўлди бораверинг.

Директор бу гапларга ишониб-ишонмай чойхонадан чиқиб кетди. Усмон у чиқиб кетгач, бир оз жим туриб гап бошлади.

— Хўш, сен нима дейсан, Содиқ?

— Айбдорман, Усмон ака.

— Сен билан олдиқроқ гаплашиб олай деган эдим. лекин дўстларим — у ҳали ёш, ақли кириб қолади,— деб мени йўлдан қайтаришди. Афсус, сен тузалиш ўрнига, янада ифлосланиб кетибсан. Қўли эгри эканлигингни олдинроқ ҳам сезган эдим. Бу сафарчи? Берган ҳисоботингда, — бир машина кунжара ва бир флага ёғ олиб келдим деган эдинг. Қолгани қани итдан тарқаган. Яна ҳар ой 50 минг беради,— деган эдинг. Уни, нақд ярим миллионга тушириб, — яна шунчадан берасан,— деб қўрқитдингми, ифлос. Сенга у ярим миллионни ой сари қаердан олиб беради. Буни ўйладингми?

— Мен ўйловдимки, — чайналди Содиқ.

— Ўйлаган эмишлар, сен калланг билан эмас, кетинг билан ўйлагансан. Ҳеч иш чиқараолмаганингдан кейин, осон йўл топдингми, боласини ўғирлаб, ҳў сани онангни... Болада нима гуноҳ, уни онасидан айириб қийнайсан. Бўлди гап тамом. Уни ўрнига икки юз мингни сен тўлайсан. Шу билан ора очиқ. Тушундингми? Лекин, иккинчи маротаба мени кўзимга кўринма. Мени бошқалар билан гапим бор,— деди Усмон ёнидаги йигитга Содиқни кўрсатиб имлаб қўйди ва гапида давом этди.

— Бундан буён ким Содиқни ишини такрорласа, уни ўзим нариги дунёга жўнатаман, гап тамом вас-салом, — деди.

ҚОРА ВУЛУТ

Ёдгор энди нонушта қилиб, ўрнидан турмоқчи; бўлган эди, бувиси:

— Болам сени ташқарида биров сўраяпти, — деб қолди. Ёдгор кийимларини тўғрилаб, шапкасини қўлига олганча кўчага чиқди. Эшик олдида бегона аёл турарди.

— Ассалому алайкум, келинг опа, — деди Ёдгор.

— Вой, яхшимисиз. Бизни маҳалламизга қарайдиган участкавойни йўқлаб келгандим — деди аёл.

— Унда юринг мени ишхонам шу яқин орада, вақтингиз бўлса, ўша ерда бафуржа гаплашамиз.

— Майли, йўлда гапириб берсам бўлади.

— Унда бошланг, — деди Ёдгор ва йўл бошлади.

— Виласизми, — дея гап бошлади аёл — мен ана шу маҳалланинг бошланишидаги иккинчи уйда тураман.

— Тўхтангчи, иккинчи уй. Сиз дўкон қоровули Ортиқбой акани «болалари» бўласизми? — аниқлаб олмоқчи бўлди Ёдгор.

— Ҳа, тўғри. Уша гўрсўхта, пиёниста Ортиқбойнинг хотини бўламан.

— Нима бўлди, хафа қилдиларми?

— Хафа қилса гўрга эди. Дўппослади, тутиб олиб урди, қўлинг сингур, — дея йиғламсиради аёл.

— Қўйинг хафа бўлманг, мен сизга қандай ёрдам берай?

— У билан бир гаплашиб қўйсангиз.

— Мен кечагина дўкон қоровулхонасида гаплашиб, огоҳлантирган эдим. У бошқа ичмасликка сўз берганди. Демак, таъсир қилмапти-да.

— Қамаб қўяман деб, дўқ урсангиз бўлмайдами?

— Бўлади, лекин таъсир қилармикан, ёки ростдан ҳам 15 суткага қамаб қўяйми. Сиз нима дейсиз?

— Вой нимага қамайсиз? Ҳеч нарсдан, ҳеч нарса йўқ.

— Ахир, ичиб олиб маст бўлсалар, яна сизни урсалар. Бу камми?

— Вой нималар деяпсиз, Мени ҳеч урмайдилар, — деди шоша-пиша юзларини кўкарган жойини қўли билан беркитаркан.

— Демак, яна бир маротаба гаплашамиз. Бу албатта охиргиси бўлади. Кейин эса, боя айтганимдек. Сиз ариза ёзиб берасизми?

— Йўқ ҳеч нарса ёзмайман. Хайр. Ариза эмиш. Ёздириб олади-да, эримни қамайди, болаларимни ким боқади, — деганча бурилиб кета бошлади аёл.

Ёдгор ички ишлар бўлимига кириб келганда навбатчи уни бошлиқ муовини йўқлаётганини айтди. Ёд-

гор ўша заҳотиёқ иккинчи қаватга кўтарилиб, уни хонасига кирди.

— Мумкинми, ўртоқ майор, — деди эшикни очиб Ёдгор.

— Кир, киравер, Ёдгор — деди бошлиқ муовини.

Ёдгор саломлашгач, муовин уни ўтиришга таклиф этди. Олдиниға бошлиқ муовини Ҳамид ака Ёдгордан ҳол-аҳвол сўради, сўнгра участкасидаги оператив вазият ҳақида сўраб-суриштирди. У гапни арзимас нарсалардан бошлаб, қандайдир бир муҳим нарса ҳақида сўрашга қийналаётгани сезилиб турарди.

— Сени ишингдан шаҳар ички ишлари раҳбарияти, айниқса мен тўла қониқаётган эдик. Арзимас, майда-чуйда нарсаларни ҳисобга олмасак. Лекин, сен мана бу нарсаларга нима дейсан, — деб Ҳамид ака стол устига газетага ўралган нарсани қўйди. Ёдгор ҳайрон бўлиб, унга қараб турарди.

— Оч, очиб кўр ичидагини, — дея Ҳамид ака газетага ўроғлиқ нарсани Ёдгорни олдиға суриб қўйди.

Ёдгор ўрнидан туриб газетани ичини очди. Унда аёлларни ичидан киядиган пастки ва устки кийими бор эди.

— Ёзиб кўрчи, — деди муовин.

Ёдгор кийимларни ёзиб юборди. Шу пайт столға улар орасидан тугмача тушди. Кийимлар эса уч-тўрт жойдан йиртилган, ғижимланган эди. Ёдгор ҳайрон бўлганича столдаги тугмачани қўлиға олди.

— Ҳа, танидингми?, — сўради Ҳамидака.

— Ҳа.

— Демак, ҳаммаси тўғри дегин.

— Йўқ, ҳаммаси эмас.

— Нимасини тушунмайсан, қилган ишингни биласанми ўзи?

— Йўқ, тушунтириб айтинг, Ҳамидака.

— Бўлмаса диққат билан эшит, — дея у столи ғаладонидан бир варақ қоғоз олиб, ўқий бошлади.

— Шаҳар ички ишлар бошлиғига. Ариза, Мен, Гулчехра, яъни Гули Туропова бўламан. Яқинда бундан 6 ойлар чамаси олдин сизларни ходимингиз Ёдгоржон билан танишган эдим. Албатта яхши кўнгилда. Ҳаммаси яхши кетаётган эди. Виз ҳар ойда бирикки маротаба мени уйимда ёки дугонамни уйида учрашиб турардик. Бу гапларимни Ёдгорни кўрган дугонам ҳам тасдиқлайди. У билан келишганимиздек, мен айтган пулни ҳар бир учрашув эвазига олиб ту-

рардим. Яшйрмайман, менинг касб-корим шу. Шу билан ҳаёт кечираман. Лекин, бунн Ёдгор билишни истамади. Охирги келишида, шанба куни эди чамамда, уни мен яна дугонамникига олиб бордим. Еб-ичиб ўтириб, видео кўрдик. Мен ҳар сафаргидек ундан келишилган пулни сўрадим. У эса, — бўлди, энди сенга пул бермайман, мен шу участкани хўжайини бўламан. Сен энди менга текинга қолдинг, — деди. Мен эса, кўнмадим. У ўрнидан туриб, мени кўтарганча диванга ташлади. Мен қаршилиқ кўрсатдим. У эса, ички кийимларимни тортқилаб, йиртиб юборди. Мен қаршилиқ кўрсата туриб уни костюми тугмасини юлиб олдим. Бундан жаҳли чиқиб кетган Ёдгор менга шапалоқ тортиб юборди ва кийимларимни бутунлай ечиб ташлаб, ўз мақсадига етди. Бу воқеани тепасида турган дугонам ҳам тасдиқлайди. Сизлардан илтимос, Ёдгорга қарши қонундаги чораларни кўрсангиз. Бўлмаса мен, прокурорга бораман.

Туропова Гулчеҳра. Уй адреси.

— Хўш, бунга нима дейсан, ўртоқ катта лейтенант, — сўради у.

— Тухмат, ҳа, қуруқ тухмат, Ҳамид ака.

— Бўлиши мумкин. Бунн аниқлаймиз. Ҳозир эса, қуролингни менга топшир.

— Бу тухмат-ку, ахир.

— Айтдим-ку бўлиши мумкин деб. Қуролингни эса, вақтинчаликка оламан. Ишлар бир ёқлик бўлгунча. Сени ўрнингда Ғани ишлаб туради. Аммо, сен ҳам ҳар куни ишга чиқиб турасан. Чақиртирганимизда, тезда етиб келгин. Яна нима. Ҳа, айтмоқчи, сен бу ариза муносабати билан бошлиқ ёки менинг номимга тушунтириш хати ёзиб бергин ҳозир. Майли, қабулхонага ўтиб, бемалол ўтириб ёзгин ва менга бериб кетгин. Энди боравер.

Ички ишлар Вазирлигидан келган жиноий қидирув гуруҳининг бошлиғи Музаффар Баҳромов кабинетида ҳар кунгидек иш қизгин. Бошлиқ хонасида гуруҳ аъзолари тўпланишган. Эксперт йигит Музаффарга бир даста расмларни узатди.

— Ҳа, булар кечаги кундаги учрашув қатнашчиларими?, — сўради бошлиқ.

— Ҳа, ўшалар, — дейишди йигитлар.

— Бу бизнинг учинчимиз — Усмон, жуда зўр расмга тушибдими? — кулди у.

— Буниси ким бўлди, — буниси ким бўлди, — савол назари билан Музаффар йигитларга қаради.

— Автобазада шофёр бўлиб ишлайди. Шавкат Абдуллаев.

— Бунисичи?

— Пенсионер. Интернатда илмий бўлим мудирини бўлиб ишлаган.

— Бу горторг бошлиғи Ҳошимжон Восиқов.

— Тўғри.

— Бу яна ким бўлди.

— Геолог Бўронов Бердивой.

— Нима, Усмон олтин қидирувчилар билан ҳам шуғулланаяптими? — сўради бошлиқ.

— Йўқ, у ҳам тасодифий келиб қолган.

— Бу-чи?

— Бу бизнинг ходимимиз. Участка вакили, катта лейтенант Ёдгор Муродов.

— Милиция ходими бу ерда нима қилиб юрибди?

— Буни аниқлаяпмиз.

— Мана, бу, буниси, олтитаси магазин мудирлари, улар Усмонга ҳар ойда пул тўлаб турадиганлар, — деди йигитлардан яна бири.

— Тўхтаган-чи, сиз менга ҳозир пенсионер, интернат мудирини расмини кўрсатган эдингиз, қани яна бир бор кўрайчи. Ҳа, мана шундоқ, буларни ҳаммасини таржимаи ҳолини ўрганиб чиқдингларми? — сўради бошлиқ.

— Ҳа, қараб чиққан эдик, — иккиланиб жавоб берди гуруҳнинг ёшроқ аъзоси.

— Диққат билан қарамагансиз, яъни эътибор бермагансиз. Ахир буларни ёши, илмий бўлим мудирини ҳисобга олмаганда бир хил-ку, ахир.

— Тўғри, — деди ўша ёш йигит, — уларнинг шахсий йиғма жилдларида, ўрта мактаб ўрнида, интернатни битирган деб, ёзилган.

— Балли, топдингиз, булар Усмоннинг интернатдош, ёшликдаги дўстлари.

МУШТИПАРЛАР

Катта боғи бўлган, бу серҳашам участкада ҳозир уч аёл яшашарди. Булар бир-бирларига шундай меҳрибон-ки, уларни танимаганлар булар туғишган онасингиллар деган ўйга бориши мумкин. Лекин, аслида-

чи? Уларни ҳар бири ўзгача бир дунё. Ҳаётни тушунишлари, унга қарашлари ва ундан баҳра олишлари ҳам ҳар хил. Аммо, уларни бундай бир-бирларига суюниб ҳаёт кечиришларида, бир-бирини қовуштириб турувчи нарса, уч аёл учун умумий бўлган қайғудир. Қайғу бўлгандаям жуда аламли ва жуда ҳам сирли қайғу бўлиб, уч аёлни ҳар бири бир кун келиб бу сир албатта очилишига ёш боладек ишониб, шу кунни интиқлик билан кутишади. Қишнинг узоқ тунларида, баҳорнинг ёмғирли кунларида улар ҳамипша бирга. Худди она-боладек, опа-сингиллардек бир-бирларини ардоқлашади. Бу аёлларни ичида ёш жиҳатдан энг улуғи — Ҳанифа ая. Ҳақиқатдан ҳам Ҳанифа ая қолган икки аёл учун оналик қилиб келади. Кейингиси Дилбар хола. Ҳанифа ая билан Дилбар хола 35 йилдан бери бирга яшашиди. Олдин улар бегона бўлишган, кейин қўшни бўлиб қолишган. Тақдири азал дегандек, Дилбархон туққан болани Ҳанифа хола боқиб катта қилган. Шу туфайли бу болани икки онаси бўлиб, ҳаётда топишишган. Энди учинчи аёлга келсак. У ўша Ҳанифахон аяга худо берган Дилбархон аясини ўзи топган ҳамда уларни кўзларининг оқу-қорасини, марду-майдон ўғиллари Эгамбердининг жуфти ҳалоли Ҳамидахондир. Уни билганлар Эгамберди милицияда ишлаб юриб сирли равишда ғойиб бўлган деб юришади. Бу аёлларга эса Эгамберди худди узоқ муддатли командировкага кетгану яқин кунларда келиб қолишини хабар қилгандек туюлади. Нима бўлгандаям улар Эгамбердини оз-кўпи билан 25 йилдан бери кутишади. Эгамберди ғойиб бўлганини кўтараолмай бу қайғудан даҳшатга тушган уни хотини Ҳамидахон савдойи бўлиб кўчага чиқиб кетди ва у ҳам бир муддат йўқолиб кўринмай кетди. Аёллар ундан хавотир олишди, чунки у оғир оёқли бўлиб, ой куни яқинлашиб қолган эди. Уч-тўрт ой ўтиб Ҳамидахон топишганда қорнидаги боласи йўқ эди. Нима бўлганини сўрашганда, — тилдан ҳам қолгани маълум бўлиб қолди. Лекин, Ҳамидахон қаердандир қўғирчоқ топиб олиб, уни кўтариб юриш одатини чиқарди. Аёллар эса, — боласини қўмсаепти, — бечора — деб қўйишарди. У қўғирчоқни кўтариб, айланиб юриб-юриб қайтиб келарди. Уйга кич-чир бўлиб қайтганда икки аёл уни ўртага олиб ювиб тарар, савдойи бўлиб қолган Ҳамидахон эса, уларни айтганини сўзсиз бажарарди. Йиллар ўтиб Ҳамидахон ёши ўтиши билан кўчага камроқ чиқадиган бўлди.

Бундан бир ойлар чамаси уйдан чиқиб кетган Ҳа-мидахон кечга томон ранги бир аҳволда қўлида қўғирчоқ билан кириб келди. Аёлларга нимадир гапирган бўлиб, чулдиради. Уни кўчага чиқиб кетаётганини кўрган Дилбар хола Ҳанифа аяга тушунтирди, — Ойи, Ҳамидани қўлидаги тугуни йўқолиб қолганга ўхшайди, — ўшани гапириб, куюнаятти, деди у.

— Вой болам, тушмагур-э, йўқолса, йўқолар, қўй жафа бўлма, мен сенга бошқа тугун қилиб бераман, деди Ҳанифа ая Ҳамидага. У эса, тушунишни истамас, ҳадеб уларни икковини уй ичига бошлаб гўлдирар, қўлларидан тортиб, судрагандек қилиб, уларни охири уй ичига олиб кирди ва уй тўрида турган Эгамбердининг катта қилиб ишланган портретини кўрсатиб, йиғлай бошлади. Буни кўриб Ҳанифа ая билан Дилбар хола ҳам унга қўшилиб йиғлаб олишди.

Аёллар уйдан чиқаётганларида бир тўда ўспирин болалар маҳалланинг катта ош дамланадиган қозонини-ҳа бўл, ҳа бўл қилиб ўртага олганча кўтариб кираётган эдилар. Улардан сал орқароқда эса лаган, пиёла, чойнак ва дастурхон кўтарган ҳашарчи йигитлар киришди.

— Бувижон, бувижон, ҳов буви, — чақирди орқароқда кириб келаётган болалардан бири.

Ҳанифа ая, шошганича, ҳа нима дейсизлар, эҳтиёт бўлинглар, — деганча уйдан аёллар билан чиқиб келди.

— Буви мени тўйимни шу катта ҳовлида, катта боғнинг ўртасида қилиб берасиз-а, — сўради аянинг бир невараси.

— Худо хоҳласа, мана ҳозир Баҳодиримни ўғлини уйлантириб олай, кейин сеники бўлади. Тойим, тойчоғим, — деди ая.

— Жойни катта қиламиз, — а буви, ҳовлини ўртасига, — яна савол берди невараси.

— Ҳа, ҳа, қоқиндиқ, — дея жавоб бераркан Ҳанифахон ая алла нечук бўлиб боғ томон қараб қўйди. Буни икки аёл ҳам сезишди, аянинг дилидан нималар кечаётганини улар ҳам юраклари билан ҳис қилишарди.

ТУИГА

Мана, бугун икки кун бўляптики, Ёдгорни чехраси очилмайди. Уйда ҳам бувиси билан у ўзини мажбур

қилиб нбилжликдан зўрға гапиришади. Агар унинг ўзига қолса, ҳеч ким билан гаплашмай қоронғу уйнинг ичига кириб ётиб оларди. Яхши ҳамки, бошлиқ муовини, — ишга келиб тур, бу ҳаммаси туҳмат бўлиши мумкин, — деганди. Худо кўрсатмасин агар бу туҳмат хати бошлиқда бўлса борми, у ҳам суриштириб ўтирмай, деворга тираб отиб юборади. Ёдгор бувисига бу хунук хабарни билдирмай ичига ютган эди. Аммо, уни вақтида ишга бормаё, майда-чуйда нарсалар билан овора бўлиб вақтини ўтказиши ва ора-чора «чуқур» — «уҳ» тортиб қўйиши, турмушнинг аччиқ-чучугини кўравериб кўзи пишиб кетган Шарофат аяга анча нарса маълум эди.

— Майли, вақти соати келиб ҳаммаси жойига тушиб кетади, — дея қўнглидан ўтказиб қўярди ая.

— Ифлос, бузуқ, сен ўзи қаерда яшайсан, шаҳарни қара нима бўлганини, — дея Ёдгор муштани тугиб уни деворга урарди.

— Ёдгорхон болам, бугун тушдан кейин мени тўйга олиб борасанми? — сўради ая.

— Кимникига? — сўради Ёдгор.

— Синглимникига, неварасини уйлантираяпти. Сен ҳам тўй баҳона юрагингни ёзиб келардинг, олиб борасанми? — яна сўради ая.

— Бўпти борамиз буви. Бир маза қилайлик.

Ёдгор билан Шарофат ая тушган такси машинаси шаҳар ташқарисига чиқиб катта сойдан ўтгач, ўнгга бурилди.

— Жуда катта сув эканми, буви, — деб қўйди машинани олди ўриндиғида келаётган Ёдгор.

— Ҳа, ўғлим. Олдинлари бундан ҳам тўлиб оқарди, — деди ая ва давом этди. — Ҳозирчи, шопир ўғлим, яна бир кичикроқ кўприк келади, ундан ўтгач магазинни олдида катта чойхона бор, шу чойхонани рўпарасидаги боши берк кўчага кирамиз. Улар тушган машина ая кўрсатиб берганидек чойхона олдига келди. Шу пайт атрофни томоша қилиб кетаётган Ёдгор тўсатдан:

— Илтимос, шу ерда тўхтатинг, — деди шошиб.

— Ҳа, нима бўлди ўғлим, — деди ая ҳайрон бўлганича.

— Ўзим шундоқ, бир ўртоғимни кўриб қолдим, — дея у чўнтагидан пул олиб, шофёрга узатди, — сизни эса, буви элтиб қўядилар, — дея машинадан тушди Ёдгор.

— Ўзи етиб келган ҳам эдик болам, майли тугу-

ним билан яёв юрмай, ҳой Ёдгор болам, ишингни тезроқ битириб келгин, боши берк кўчадаги охириги уй,— деди ая.

— Хўп, мен тезда, орқангиздан етиб бораман, буви, — деганча Ёдгор машинадан тушиб чойхонага томон юриб кетди. Машина эса жойидан қўзғалди.

Ёдгор катта кўчанинг ўнг томонига қурилган ҳашаматли чойхона олдидаги машиналар тўхтайдиган жойга қараб, шитоб билан илдамлади. У тўхташ жойидаги машиналар қаторидан сал четроқда турган қора мерседес маркали чет эл машинаси томон борарди. У ерда эса билагига сумкасини ташлаб олган бир қиз ва бир йигит папирос чекиб турарди.

Қиз Ёдгорнинг таксини тўхтатиб тушганини ва уни олдига келаётганини ҳам кўриб турарди. Аммо, Ёдгор унга яқинлашиб қолганида, унинг авзойини кўриб, қўрқиб кетди ва ёнидаги йигитни панасига ўтди.

— Менга қарачи, гўзал, — деди улар ёнига яқинлашиб. Қиз эса йигитнинг орқасига ўтиб, уни қўли билан туртиб қўйди.

— Сенга нима керак, сўтак, — деди йигит.

— Сен нари тур, биродар, мен бу паривашни қидириб юрган эдим, ўзи оёғимнинг тагидан чиқди,— деди яна бир қадам юриб Ёдгор.

— Йўлингдан қолма, сўтак, — деди йигит ва чўнтагига қўлини тиқиб пичоқ чиқарди. Ёдгор эса уни олдига тикка бораверди. Буни кўриб йигит, — яқинлашма, ичак-чавоғингни бошинга салла қиламан,— дея қўлидаги пичоғини ростмана чиқариб, уни силкидиб қўйди. Қиз эса, қичқирганча чойхона томон қочиб кетди.

Ёдгор қиз томон ташланди, лекин уни олдида яна йигит пайдо бўлди ва қизни тўсганча қўлидаги пичоғини унинг қорнига солди. Лекин, пичоқ худди темирга теккандек тиғи синиб тушди. Йигитни қўлида пичоқ дастаси қолган эди. Ёдгор йигитни елкасидан ўшлаб четга улоқтириб юборди ва қиз орқасидан чойхона ичига отилиб кирди. Ичкарида эса, маишат авжида эди. Ёдгор қидираётган аёл тўрдаги сўрида ўтирган йигитлар ичида, энтикиб-энтикиб ниманидир ичарди. Бирдан эшик очилиб, отилиб кирган бегона йигитни кўрган чойхонадагилар безовталаниб қолдилар. Шўх мусиқа эса авжида. Эшик томон қараб турган қиз Ёдгорни кўриб, қичқириб юборди, бошлиқни пинжиги суқилиб олганча дағ-дағ титрарди.

Ёдгор чойхона ичкарисига отилиб кирганда эъти-

бор бермаган экан шекилли, уни орқасидан кириб келган тўртта барзанги йигитлар:

— Содиқ ака, буни нима қиламиз, — деб қизни пинжида олиб турган бошлиқдан сўрашди. У эса, — йўқотларинг, — дея қўлини силкитиб қўйди-да, худди юпатгандек қизни юзларидан силаб қўйди.

Тўрт йигит остонадан икки қадам ичкарида турган Ёдгорга ташланишди. Уртада олишув бошланиб кетди. Ёдгор ёввойи ҳайвонлар, иблислар уясига тушиб қолганини сезиб, совуққонлик билан уларнинг ҳамласини қайтарар ва қулай пайт келганда мушт туширарди. Аммо, уни қўли теккан йигит, қайта ўрнидан туrolмасди. Ёдгорни муштлашишини кўриб, унга қарши чойхонадаги бошқа йигитлар ҳам қўшилиб кетишди. Энди у ўртада якка ўзи бўлиб, чойхонадаги йигитлар давра олиб, унга қарши уришишарди. Лекин, Ёдгор уларга қарата бир-икки ҳаракати туфайли даврадагилар камая бошлашди. Мана, яна биттаси пичоқ билан Ёдгорга ташланди. Аммо, пичоқ темирга теккандек, жаранглаб кетди ва ўзи — Оҳ, деганча, — бир томонга учиб кетди. Ёдгор даврада айланиб, худди ўғир янчгандек уларга мушт соларди. Қизни ёнида ўтирган бошлиқ бу аҳволни кўриб, чидаб туролмади ва ёнидаги тўппончасини олиб, ўрнидан турди. Кетма-кет ўқ овозлари эшитилди. Лекин, худди ўқ тегмагандек Ёдгор бирин-кетин уларни муштларди ва қиз томон юрарди. Яна ўқ товушлари эшитилди. Бошлиқ Ёдгорни икки қадамдан қорнини мўлжалга олиб отди. У эса, ҳеч нарса бўлмагандек яқинлашиб келарди. Бошлиқ охирги ўқни отиб, тўппончасини Ёдгорнинг юзига улоқтирди ва енгини шимариб олдинга чиқди ва унга ташланди. Ёдгор унга чап бераркан оёғи билан тепиб юборди ва олдинга юрди. Ёгочдан қилинган сўри устида бояги қиз юзлари докадек оқариб, қўлидаги тўппончасини Ёдгорга қаратиб турарди. Шу пайт Ёдгорнинг қулоғига бир нарсанинг чиқ этган товуши эшитилди ва унинг кўз олди қоронғулашиб, ўзини тубсиз жарликка қулаётгандек сизди.

Бу пайтда жиноий қидирув гуруҳининг бошлиғи Музаффар Баҳромов кабинетдаги рация ишлаб:

— Марказ, марказ, мен ўттиз биринчидан, — деган товуш эшитилди.

— Мен марказ, ўттиз биринчи нима гап, — деди Музаффар.

— Мен кузатаётган ўн еттинчи объектда тўпо-

лон бошланди. Уч маротаба ўқ узилди. Нима қилай?

— Диққат билан кузатишни давом эттиринг. Мен сизга ҳозир зудлик билан қўлга олиш гуруҳини юбораман.

— Тушунарли.

— Тўртинчи, бешинчи сизлар ўн еттинчи объектга етиб боринглар ва у ердаги ҳаммани қўлга олинглар. Ҳа, у ерда ўттиз биринчи бор. Фақат тезроқ, ҳеч кимни қўлдан чиқарманглар. Мен ҳам ўша ерга кетаяпман.

— Тушунарли.

Музаффар шошиб кабинетидан чиқиб, машинага ўтирди, машина жойидан қўзғолгач:

— Эҳ, вақтлироқ бошланиб қолди-да, яна режага ўзгартиришлар киритишга тўғри келади, — деб кўнглидан ўтказди.

Ҳа, унинг олган оператив маълумотларида шаҳардаги энг катта жиноий гуруҳни бошқа гуруҳ бошлиқлари билан бўладиган учрашув — келишув маросими эртаси куни бошланиши керак эди. Лекин, қаерда. Бу ҳозирча Музаффарга қоронғу эди. Чунки, у кутаётган маълумот бир оз кечикаётган бўлиб, уни Музаффар интизорлик билан кутаётган эди.

— У ерга қўлга олиш гуруҳини юбориб, уларни чўчитиб юбормадимми — деган ҳаёлга ҳам борди.

— Ҳа, уларни бугунча чўчитмаслик керак, кечгача кутаётган хабар ҳам келиб қолса керак, — деган фикрга келди ва машинани секинлатиб ҳайдашни буюрди, ҳамда рация мурувватини буради.

— Тўртинчи ва бешинчи, — деб чақирди у.

— Эшитамиз.

— Ҳозирча, ўн еттинчи объектга яқинлашманглар, тушунарлими?

— Ҳа, аммо, у ерга биздан олдинроқ милициянинг пост патрул хизмати ходимлари милиция машинасида келиб, тартиб ўрната бошлашибди.

— Чакки бўлибди, майли, сиз тўртинчи, уларни бошлиғини топиб, ҳеч ким қўлга олинмасин деб, тайинланг. Жабрланувчилар бўлса, касалхонага юборилсин. Ундан бошқа ҳеч ким қўлга олинмасин тушунарлими?

— Ҳа, тушундим.

— Ҳаракат қилинг, — Музаффар шундай деб, трубкани жойига қўйди. Шу пайт яна рация ишлаб қолди.

- Ҳа, мен марказ, — деди Музаффар.
- Мен учинчи, мени эшитаюпсизми, марказ, — деди трубкадаги овоз.
- Ҳа, ҳа, учинчи эшитаман гапиринг, — деди у.
- Белгиланган учрашув эртага соат 17.00 да шаҳар истироҳат боғида ёзги чойхонада ўтказилади, тушундингизми?
- Ҳа, яхши тушундим, раҳмат сенга, — дея Музаффар қувониб кетди.
- Ана энди, ҳаммасини бир ҳамла билан, — дея кўнглидан ўтказди у. Музаффар яна рациядан чақира бошлади.
- Бешинчи, ахборот беринг, ўн еттинчи объектида вазият қандай?
- Мен бешинчи, чойхўрлар тарқалаяпти, ҳозиргина тез ёрдам машинаси келиб, фақат битта беҳуш йигитни олиб кетди.

НРСМ БОШЛИҒИ ОМАСГА

Бугун белгиланган чорбурчакда, сайёрамиздан келган кемани кутиб олдик. Хат, хабарлар учун сизларга раҳмат. Ўтказилаётган тажрибамизни намунаси бўлмиш, ер ва само фарзанди Эгамберди ўз она ерига қайтиши унинг учун ҳам, биз учун ҳам катта қувонч бахш этди. Юкларни ҳам олдик. Лекин, у бир оз кечикиб келди. Чунки, тажриба ўтказилаётган йигит яна бир бор қоракўнгилли инсонлар томонидан газ ҳужумига дучор бўлди. Аммо, уни яна ўзимизни хавфсизлик нур тўримиш тўсиб, ҳимоясига олди. Суюлтирилган заҳарли газ туфайли у бир оз беҳуш бўлди. Ҳозир унинг аҳволи яхши.

Узоқ айрилиқдан кейин Эгамберди қўналғада қолиб, дам олиш ўрнига қариндошлари олдига шошиб, сафарни ихтиёр этди. Кейинги сеансгача хайр.

Экспедиция бошлиғи Рун

ЭКСПЕДИЦИЯ БОШЛИҒИ РУНГА

Бугун тўй. Ҳа, Ҳанифа ая ўз невараси Рустам-хонни уйлантиряпти. Бу иккинчи фарзанди Баҳодирнинг катта ўғли бўлади. Ҳанифа ая ҳам тўй эгаси, ҳам ҳамма нарсада бошу-қош. Келиб кетаётган қариндош-уруғлар, қуда-андалар токни соясига қўйилган ёғоч сўрида ўтирган Ҳанифа ая олдига келиб кўришишади ва бир оз ая билан ўтириб гаплашишади. Ҳанифа ая олдига куёв навкарлар Рустамжонни куёвлик либосида олиб келишганда у бир оз кўзларига ёш олиб, йиғлаб ҳам олди. Аяга қўшилиб куёвни дуо қилаётган телба келини Ҳамидахон ва Дилбар хола, ҳамда шаҳардан меҳмон бўлиб келган Ҳанифа аяни тутинган опаси Шарофат ая ҳам қўшилиб, хурсандчиликларидан йиғлаб олишди. Ҳозир улар ҳаммалари ёғоч сўрида ўтирганча, куёвни ЗАГСдан ўтиб келишини кутишарди. Ҳанифа аянинг ўғли Баҳодир қас-соб билан қўйни сўйиш учун оёқларини боғлашмоқда.

Ёдгор ҳушига келиб, кўзини очганининг ўзининг ёнида оқ халатли қиз кулиб турарди.

— Энди тузукмисиз, — сўради у.

Ёдгор ён атрофга қаради ва ўзини дўхтирларни замбилида ётганини кўрди. У ўрнидан турмоқчи бўлди.

— Йўқ, йўқ ҳали касалхонага етганимиз йўқ, — дея оқ халатли қиз уни қўлидан ушламоқчи бўлди ва шу заҳотиёқ қўрқиб кетганича ундан қўлини тортиб олди. Ёдгор аста ўрнидан туриб, замбил ичида ўтириб олди. Машина эса елиб борарди. Қиз бу ғалати беморга қараганча қотиб қолган эди. Ёдгор ростмана ўрнидан туриб, олдинга юрди ва ҳайдовчига:

— Тўхта, — деб қичқирди. Ҳайдовчи ҳам ҳайрон бўлиб машинани тўхтатди. Машина тўхташи билан Ёдгор ундан туриб, орқага қайтди. Йўлда бораркан у тоза ҳаводан нафас олиб, бутунлай ўзига келди ва қадамни тезлаштирди. Ҳозиргина бўлиб ўтган воқеалар Ёдгор учун худди тушида бўлгандек туюларди. Уни фақат бир нарса хижолатга соларди. Анчагина ҳаяллаб, бувисини куттириб қўйгани бир оз ноқулай аҳволга солиб қўйганди. Ҳа, бу бояги чойхона. Ҳозир бу ерда ҳеч ким йўқ эди. — Мана биринчи, мен эса, иккинчисига кираман, — деб кўнглидан ўтказиб борарди Ёдгор.

Боши берк кўчада эса анчагина болалар ўйнашарди.

— Тўйхона шу бўлса керак, — деб охирги, одамлар кириб, чиқиб турган дарвозага юрди.

— Ассалому алайкум, тўйлар муборак, — дея Ёдгор кўксига қўлини қўйганча ичкарида қўйни боғлаётган икки кишини олдига борди.

— Ваалайкум ассалом, келинг йигит, — деди қўлида пичоқ ушлаб турган киши ва у билан кўришди.

— А, Эгамберди, сенмисан, ойи, Эгамбердимиз келди, — дея бақириб юборди у.

Тўй эгаси — Баҳодир акани гапини эшитиб, барча тўйхонадагилар шу томонга қарашди. Ёдгор эса, ҳеч нарса тушунмай, йўлида учраганлар билан саломлашиб, аёллар даврасида ўтирган Шарофат ая олдига борди.

— Узр бувижон, — деди бир оз қизариб. Сўрида ўтирган Шарофат аядан бошқа ҳамма эси оғиб қолгандай ҳайрон бўлиб унга тикилиб туришарди.

Ёдгор ўзини бир оз ноқулай сезиб, ерга қаради. Бир оз ўтиб, ўзига келган аёллар бараварига:

— Эгамберди — дея бақириб юборишди ва ўринларидан тура солиб, уни қучоқлаб ўпа бошлашди.

— Эгамбердигинам, — дерди Ҳанифа ая.

— Болагинам, — дерди Дилбар хола.

Айниқса, телба аёл Ёдгорни бўйнига осилиб, — Эгамбердиака, — деб йиғларди. Ҳайрон бўлган Ёдгор эса, уларга қаршилиқ кўрсата олмай қолганди. Шу пайт осмонда самолёт овозига ўхшаш қаттиқ гулдираш овози эшитилди. Бора, бора бу овоз қулоқларни тешиб юборгудек кучайиб ҳамма ёқни босиб кетди ва базм қилиш учун боғнинг ўртасидан очиб қўйилган катта очиқ жойга ялтираб турган думалоқ нарса учиб тушди. Шундагина, бу овоз ҳам тиниб қолди. Энди ҳамма ўша томонга қаради. Кўп ўтмай унинг ён девори сурилиб, ичидан Ёдгорга қуйиб қўйгандек ўхшаш Эгамберди тушиб келди.

Тамом

Тошкент, 1993 йил.